

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Bakalářská práce

Právo na příznivé životní prostředí

*Možnost jeho uplatnění s ohledem na současnou
právní úpravu*

Zpracoval: Marián Byszowiec

Plzeň 2016

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň březen 2016

Marián Byszowiec

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Tomáši Pezlovi za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 Pojem, historie a význam práva na příznivé životní prostředí	8
1.1 Historie práva na příznivé životní prostředí	15
1.1.1 Snahy o zakotvení práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním právu	15
1.1.2 Historie práva na příznivé životní prostředí v ČR	16
2 Prameny práva na příznivé životní prostředí	19
2.1 Vnitrostátní prameny	19
2.1.1 Prameny s působností obecnou	19
2.1.2 Prameny s působností zvláštní	20
2.2 Mezinárodní prameny	21
2.2.1 Aarhuská úmluva	21
2.2.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	23
3 Podmínky uplatnění práva na příznivé životní prostředí v kontextu právního řádu ČR	25
3.1 Nositelé práva na příznivé životní prostředí	26
3.2 Podmínky uplatnění práva na soudní ochranu ve věcech práva na příznivé životní prostředí	30
3.2.1 Správní soudnictví	31
3.2.1.1 Žaloba proti nezákonnému rozhodnutí	31
3.2.1.2 Žaloba proti nečinnosti	32
3.2.1.3 Žaloba proti nezákonnému zásahu	33
3.2.2 Ústavní soudnictví	34
3.3 Podmínky uplatnění práva na informace o životním prostředí	34
4 Aplikace práva na příznivé životní prostředí na překročení imisních limitů v ovzduší	37
4. 1 Skutková zjištění a právní posouzení	38

Závěr.....	48
Seznam tabulek.....	51
Seznam obrázků	51
Seznam použité literatury a pramenů	52
Monografie	52
Komentáře.....	52
Sborníky.....	53
Periodika	53
Právní předpisy	53
Judikatura.....	54
Internetové zdroje	55
Přílohy:	57

Úvod

O stavu životního prostředí a jeho dopadů na lidskou společnost a na diverzitu fauny a flóry se v posledních desetiletích vedou významné polemiky, a to jak na lokální, tak i na mezinárodní úrovni. Mezi rozebírané otázky řadíme například ty, které jsou spojené s globálním oteplováním, nastavením podmínek pro trvale udržitelný rozvoj, znečištěním ovzduší či s problematikou produkce odpadu nebo snahou předcházet ekologickým katastrofám. Je jasné, že se tato diskuse, zejména její východiska, musí určitým způsobem přenést i do práva, a to za účelem regulace lidského chování, neboť právě právo nabízí prostředky a nástroje, jež mohou zabezpečit dodržování stanovené ochrany životního prostředí. Tato normativní činnost se pak promítá jak do mezinárodního práva, tak do práva vnitrostátního.

S ohledem na výše zmíněné se tato práce zaměří na rovinu lidských práv, a to konkrétně na právo na příznivé životní prostředí s cílem odpovědět na to, jaká je současná podoba a rozsah tohoto práva a jaké jsou možnosti jeho uplatnění v rámci současného právního řádu České republiky. O tom bude pojednáno jak z teoretického, tak i praktického hlediska. V praktické části se budeme zabývat aplikací práva na příznivé životní prostředí, resp. na překročení imisních limitů v ovzduší *de lege lata*. Práce si dále klade za cíl zodpovědět otázku, zda aplikační praxe dosahuje dostatečné úrovně ochrany tohoto práva a zda je výklad pro naplnění toto cíle dostatečný. Pokud bychom došli k závěru, že aplikační praxe či výklad nejsou dostatečné, navrhneme možný způsob řešení.

Tato práce bude rozdělena do několika kapitol a podkapitol. První kapitola se bude zabývat definicí práva na příznivé životní prostředí, nastíní jeho význam a stručně pojedná o historii tohoto práva. V druhé se zaměříme na aktuální prameny práva na příznivé životní prostředí z pohledu mezinárodního a vnitrostátního práva, a to z hlediska zakotvení tohoto práva. Třetí kapitola se následně bude zabývat současnými možnostmi uplatnění práva na příznivé životní prostředí v podmínkách právního řádu České republiky, především soudní ochranou. Ve čtvrté kapitole budeme věnovat pozornost aplikaci práva na příznivé životní prostředí s ohledem na překročení imisních limitů v ovzduší v Moravskoslezském kraji. Podrobně bude rozebrán skutkový stav a z něj budou vyvozeny konkrétní právní závěry. Zaměříme se také na vliv jednotlivých znečišťujících látek, které se

na Ostravsku nejvíce vyskytují a na jejich konkrétní koncentrace. Přičemž se seznámíme i s jejich důsledky na zdraví člověka.

Práce se bude opírat o různé výchozí prameny, a to publikované články, sborníky, monografie, soudní rozsudky či mezinárodní smlouvy a další zdroje. S těmito zdroji bude pracováno prostřednictvím jejich deskripce a kritické analýzy, budou z nich vyvozovány závěry teoretické i praktické, tam, kde to bude možné, budou k podpoře teoretických závěrů uvedeny praktické příklady. Jednotlivé závěry budou dále rozpracovány v souladu se stanovenými cíli práce.

Možný přínosem práce může být otevření akademické diskuse na téma aplikace práva na příznivé životní prostředí na překročení imisních limitů ovzduší v Moravskoslezském kraji, což by mohlo vést k celkovému přehodnocení významu tohoto práva v aplikační praxi.

1 Pojem, historie a význam práva na příznivé životní prostředí

Výchozím bodem pro stanovení významu práva na příznivé životní prostředí je zjištění jeho obsahu skrze jeho pojmové vyjádření a uvedení definice dalších pojmů s ním souvisejících. V samém úvodu je třeba říci, že se jedná o základní lidské právo, tj. patří mezi nejvýznamnější subjektivní práva¹ a jako takové je zakotveno (mimo jiné) v Listině základních práv a svobod² (dále jen: „Listina“), konkrétně jej zde nalezneme v hlavě čtvrté, která pojednává o hospodářských, sociálních a kulturních právech, v článku 35 odstavci 1, který zní: „Každý má právo na příznivé životní prostředí.“³ Dále je, mimo jiné, rozvíjeno v odstavci 2 téhož článku, který zní: „Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.“⁴ Tyto dva odstavce spolu úzce souvisí, neboť bez možnosti seznámit se s aktuálními informacemi o stavu životního prostředí by zřejmě nebyla možná jeho efektivní obrana. Ten, jemuž toto právo na příznivé životní prostředí svědčí, by neměl vůbec přístup k informacím (úplným a nezkresleným) o jeho stavu, a tak by kupříkladu nemohl dojít k závěru, že do tohoto práva bylo zasaženo.⁵ Informace o životním prostředí se v tomto smyslu jeví jako významný komponent práva na příznivé životní prostředí a zaručení možnosti přístupu k nim má fundamentální význam pro jeho uplatnění. Rovněž jako ostatním lidským právům, jež jsou vtěleny do Listiny, mu náleží atribut nezadatelnosti, nezcizitelnosti, nepromlčitelnosti a

¹ Toto bylo potvrzeno i judikaturou Ústavního soudu České republiky: „Při posouzení povahy ochrany životního prostředí z hlediska uvedeného rozlišování nutno přisvědčit názoru stěžovatele, podle něhož skutečnost, že životní prostředí je veřejným statkem (hodnotou) ve smyslu preambule Ústavy a Listiny a čl. 7 Ústavy, nevylučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí (čl. 35 odst. 1 Listiny), jakož i práva v zákonem stanoveném rozsahu se jej domáhat (čl. 41 Listiny).“ Nález Ústavního soudu ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97 (N 96/8 SbNU 375). In: *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-05].

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30444&pos=37&cnt=39&typ=result> srov. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1995; 247 s.; ISBN 80-7179-028-1, str. 197-203.

² Česká republika. Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

³ Tamtéž; čl. 35 odst. 1.

⁴ Tamtéž; čl. 35 odst. 2.

⁵ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 2, str. 1284.

nezrušitelnosti.⁶ Ovšem na rozdíl od tradičních lidských práv, která jsou prostřednictvím Listiny stvrzena a jejichž meze jdou vytvářet pouze v souladu s čl. 4 Listiny, je u práva na příznivé životní prostředí ještě zapotřebí i aktivní účasti zákonodárné moci při vytváření zákonů, jež toto právo provádějí.⁷ Tedy právo na příznivé životní prostředí se řadí mezi práva, která jsou uvedena v čl. 41 odst. 1 Listiny, tj. jde o právo podmíněně vymahatelné, nelze se ho domáhat na základě pouhého odkazu na čl. 35 Listiny, ale je možné se jej dovolat v mezích zákonů, které toto právo dále provádějí.⁸ Pokud by neexistovala zákonná úprava, stalo by se toto právo pouze neurčitou proklamací.⁹ Například JUDr. Marian Kokeš v komentáři k čl. 35 odst. 1 Listiny (*Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.) uvádí, že se zvyše uvedených důvodů dá na právo na příznivé životní prostředí pohlížet spíše jako na ústavní institucionální garanci určitých hodnot (v kontextu čl. 7 Ústavy), než jako na základní právo, ve smyslu veřejných subjektivních práv (také uvádí termín „zdánlivé“ základní právo).¹⁰ S tímto se však nemůžeme ztotožnit, byť se jedná o právo podmíněně vymahatelné, a to zejména z následujících důvodů. Pokud bychom přistoupili na tuto teorii, bylo by možné pohlížet i na ostatní práva uvedená v čl. 41 Listiny jako na ústavní institucionální garance hodnot, nikoliv však jako na základní práva. Je také třeba říci, že Listina (přijata roku 1991) vznikla dříve než samotná Ústava, resp. dříve než čl. 7, a jako taková byla komplexně přejata do ústavního pořádku České republiky. V době jejího vzniku tedy byla účinná Federální ústava ve znění ústavního zákona č. 100/1990 Sb., kdy postoj státu k životnímu prostředí odrážel čl. 15 odst. 2¹¹ této ústavy, je tedy

⁶ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>; čl. 1.

⁷ *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6., str. 712.

⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-717-9747-2; str. 46.

⁹ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 2; str. 1285.

¹⁰ *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6., str. 712.

¹¹ „Stát dbá o vytváření ekologické rovnováhy ochranou přírody a péčí o tvorbu a ochranu zdravého životního prostředí i o šetrné využívání přírodních zdrojů.“

otázka jestli dávat čl. 7 do kontextu s ustanovení čl. 35 Listiny v otázce existence základního práva. Navíc ještě před Ústavou vznikly i potřebné zákony, v jejichž mezích bylo možné se tohoto základního práva domáhat (např. zákon č. 309/1991 Sb., zákon o ovzduší, zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, atd.). Existenci tohoto základního práva podporuje i nález Ústavního soudu České republiky (dále jen: „*Ústavní soud*“), sp. zn. III. ÚS 70/97, který poukazuje na to, že čl. 7 nevyklučuje existenci subjektivního práva na příznivé životní prostředí. Je také pochopitelné, že se jedná o právo zařazené do čl. 41, neboť s ohledem na níže uvedené je třeba stanovit míru příznivosti prostředí, což se děje většinou např. s ohledem na to, jak konkrétní látky působí v určitém prostředí (jaká koncentrace je škodlivá pro lidský organismus atd.)¹², a to na základě vědeckých závěrů. Tato míra se může vývojem vědeckých poznatků v průběhu zkoumání dané problematiky měnit. Tedy je snadnější provést změnu zákona, z hlediska počtu nutných hlasů, než změnu ústavního zákona (Listiny), což přispívá k flexibilitě ochrany. Na druhou stranu je pak samozřejmé, že obsah práva na příznivé životní prostředí může být shledán relativním.¹³

Z hlediska teorie generací lidských práv je možné toto právo zařadit do čtvrté generace, podle autorů, kteří lidská práva člení do čtyř generací, či do generace třetí, a to na základě trojgeneračního členění, jenž má také své stoupence.¹⁴ Každopádně je vždy řazeno jednotlivými autory do generace práv, která jsou vývojově nejmladších, z toho je zjevné, že se v porovnání s ostatními lidskými právy jedná o právo, jež je relativně „mladé“, přičemž jeho zrod můžeme datovat do 70. let minulého století. V mezinárodním právu jeho zrod souvisí zejména se Stockholmskou konferencí, která se stala i jakýmsi vzorem pro

¹² „... tyto hodnoty se stanoví v souladu s dosaženým stavem poznání...“ § 12 odst. 1. Česká republika. Zákon o životním prostředí. In: *sbírka zákonů*. Česká republika, 1991, ročník 1992; částka 4; zákon č. 17/1992 Sb., [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=17/1992&typeLaw=zakon&what=Cisl_o_zakona_smlouvy.

¹³ K čl. 35 odst. 1: „... je nepochybně právem s relativním obsahem a je třeba ho vykládat z mnoha aspektů a vždy se zřetelem ke konkrétní věci...“ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 6.1.1998, sp. zn. I. ÚS 282/97 (U 2/10 SbNU 339) In: *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30444&pos=37&cnt=39&typ=resul tsrov>.

¹⁴ BLAHOŽ, Josef. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha: ASPI, a. s., 2005., 260 s., ISBN 80-7357-073-4., str. 50.

jednotlivé vnitrostátní právní řády.¹⁵ (Více v podkapitole historie práva na příznivé životní prostředí.)

Abychom mohli subjektivní právo na příznivé životní prostředí dále definovat, tj. zjistit, co je jeho obsahem, je především zapotřebí určit to, co se vůbec životním prostředím rozumí, neboť Listina samotnou definici životního prostředí neuvádí, byť s tímto pojmem, kupříkladu na rozdíl od Ústavy České republiky (dále jen: „Ústava“), na více místech pracuje a užívá jej.¹⁶ Obecně lze říci, že termín životní prostředí je pojem převzatý z přírodních věd, nemá tedy svůj původ v právu a právní vědě.¹⁷ Samozřejmě právo jako nástroj regulace lidského chování muselo tyto poznatky do sebe pojmout a následně s nimi pracovat. Legální definici tohoto pojmu můžeme nalézt v zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, konkrétně v § 2. Životním prostředím se tedy rozumí: „...vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.“ Můžeme tedy hovořit o určitém prostoru, který má vlastnosti, jež umožňují existenci života jako takového. Tyto vlastnosti jsou udávány jednotlivými činiteli (součástmi životního prostředí) a jejich vzájemnými vztahy. Je zřejmé, že pro to, aby mohl existovat život, musí být dané vlastnosti v určité kvalitě. V neposlední řadě je podstatné, že tento prostor na organismy působí, ať už přímo či nepřímo, a tím fundamentálním způsobem ovlivňuje jejich existenci i vývoj. Stejně tak mají vliv i organismy na životní prostředí. Tímto je tvořena vzájemná vazba a určitý stav závislosti organismů na životním prostředí a naopak.¹⁸ Je také nutno dodat, že již samá hodnota životního prostředí pro člověka je vyzdvížena v preambuli tohoto zákona, která proklamuje neoddělitelnost člověka od přírody, jejíž je součástí.¹⁹ Sama

¹⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-717-9747-2. Předmluva – autor: Prof. Dr. Michael Kloepfer

¹⁶ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 2.; str. 1283.

¹⁷ PEKÁREK, Milan. *Právo životního prostředí*. 2., přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009.; 234 s.; ISBN 978-80-210-4926-0., str. 11.

¹⁸ Tamtéž, str. 17.

¹⁹ „Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, vycházejíc ze skutečnosti, že člověk je spolu s ostatními organismy neoddělitelnou součástí přírody, připomínajíc si přirozenou vzájemnou závislost člověka a ostatních organismů, respektujíc přitom právo člověka přetvářet přírodu v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, vědomo si své odpovědnosti za

existence preambule je významnou skutečností, neboť ty se objevují zpravidla v Ústavách, zákonících, tedy pouze v nejdůležitějších právních předpisech, a to zvláště tehdy, pokud chce zákonodárce vyzdvihnout jejich význam.²⁰ Rovněž její text pak dokáže nastínit pohnutky a hodnoty, které zákonodárce vedly k přijetí zákona, dále se v textu odráží i váha, jaká byla na regulaci obsaženou v tomto právním předpise kladena.

Z hlediska definování subjektivního práva na příznivé životní prostředí je také velmi významné samo adjektivum „příznivé“. To se dá vnímat velmi neurčitě, což vede k bezbřehosti tohoto práva, proto převažující teorie, kterou právní věda zastává, poukazuje na evidentní vztah odstavce 1, do něhož je sama existence subjektivního práva vtělena, s odstavcem 3 téhož článku²¹, který zní: „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.“²² Tedy příznivé je životní prostředí ve stavu, ve kterém nepřesahuje míru (limity) stanovenou zvláštními zákony. Je tedy kupříkladu stanovena konkrétní hranice, kdy překročením této míry se znečištění stává protiprávním, a tím je zasaženo i do práva na příznivé životní prostředí.²³ Jednotlivé limity jsou pak stanoveny různou formou, jedná se například o emisní limity, které stanoví nejvyšší přípustné množství znečišťujících látek, již mohou zdroje znečištění vypustit do životního prostředí, imisní limity, jež stanoví hraniční koncentrace znečišťujících látek v prostředí, či hygienické limity a další standardy.²⁴ Základem pro určení mezní hranice těchto standardů, již jsou stanoveny tak, aby nebylo ohroženo zdraví lidí, organismů a jednotlivých složek životního prostředí, je, dle platné právní úpravy, ochrana zdraví člověka a dalších

zachování příznivého životního prostředí budoucím generacím a zdůrazňujíc právo na příznivé životní prostředí jakožto jedno ze základních práv člověka, usneslo se na tomto zákoně: ...“

²⁰ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1995; 247 s.; ISBN 80-7179-028-1, str. 127.

²¹ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 2; str. 1283.

²² Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbírká zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>; Čl. 35 odst. 3.

²³ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 2; str. 1284.

²⁴ TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2; str. 22.

organismů. Vliv jednotlivých znečišťujících látek a činností se neposuzuje odtrženě od dalších látek, jež se v daném prostoru vyskytují. Hodnocení příznivosti stavu životního prostředí tak závisí na výskytu všech těchto látek v prostoru, které jsou vnímány jako jeden celek s vzájemnými možnými interakcemi.²⁵

Vedle toho je nutno zmínit, že příznivé životní prostředí je pojímáno také jako veřejný statek, což plyne již z preambule Ústavy: „...*odhodláni společně strážiti a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství...*“²⁶ a v návaznosti na to, v článku 7: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“²⁷, kdy stát sám sebe staví do pozice nejvýznamnějšího garanta tohoto práva, který odpovídá za příznivé životní prostředí, a to nejen po stránce právní (to však neznamená, že touto odpovědností státu je vyloučena odpovědnost jiných subjektů za případné následky způsobené jejich činnostmi), ale i politické a morální. Stát kontinuálně zajišťuje příznivý stav životního prostředí, přičemž také reaguje i na nenadále zhoršení jeho stavu, jako jsou např. smogové situace, k tomu mu slouží specifické nástroje. Pokud se však jedná o vztah s článkem 35 Listiny, dá se říci, že spolu s článkem 7 Ústavy tvoří ústavní základ ochrany životního prostředí, odlišnost pak spočívá v tom, že článek 35 stanoví subjektivní právo,²⁸ které musí odpovídat subjektivní povinnosti, v tomto případě ze strany státu jako garanta tohoto práva.²⁹

Pokud jde o samý pojem práva na příznivé životní prostředí, můžeme ho vzhledem k předchozímu definovat jako základní lidské právo, které každému poskytuje oprávnění domáhat se, v mezích zákonů, zachování takového stavu

²⁵ § 12. Česká republika. Zákon o životním prostředí. In: *sbírka zákonů*. Česká republika, 1991, ročník 1992; částka 4; zákon č. 17/1992 Sb., [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

²⁶ Preambule. Česká republika. Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1 [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>,

²⁷ Tamtéž; Čl. 7.

²⁸ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 1.; str. 98, 99.

²⁹ Srov. MÜLLEROVÁ, Hana. *Lidské právo na životní prostředí – kritický pohled*; IN: *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2012, **151**(3). ISSN 0231-6625.; str. 228.

životního prostředí, respektive jeho jednotlivých složek, který neporušuje standardy stanovené ve zvláštních právních předpisech.

Z výše uvedeného je patrné, že se bezesporu jedná o významné lidské právo, neboť samo přežití lidského druhu je závislé na stavu životního prostředí, proto je jeho priorita vysoká.³⁰ Tím je dán i jeho vztah k ostatním lidským právům, zejména k právu na život³¹. Pokud stav prostředí vylučuje existenci organismů, nemůže být naplněno ani právo na život. Současně zde vyvstává zajímavá otázka, zda v sobě právo na život esenciálně neobsahuje právo na takový stav životního prostředí, který je existenciálně nutný k přežití člověka, tedy na takovou míru ochrany, aby nebylo vyloučeno samo právo na život. To by se dalo odvodit i ze systematiky Listiny, neboť právo na život je uvedeno již v článku 6 (hlava II. základní lidská práva a svobody) a právo na příznivé životní prostředí až v článku 35, tedy je zřejmé, čemu je přikládán větší význam. Přitom je nutné podotknout, že právo na život je obecně považováno za významnější (dle antropocentrického přístupu – kdy jedním z prostředků naplňování práva na život je právě ochrana životního prostředí)³². Pokud tedy život nemůže existovat bez patřičné kvality prostoru, je pochopitelné, že právo na život v sobě může obsahovat jistou nezbytnou ochranu tohoto prostoru, aby bylo možné jej zachovat.

Pokud odhlédneme od práva na život, má právo na příznivé životní prostředí vztah i k jiným právům. V návaznosti na právo na život se jedná o právo na zdraví, zároveň můžeme zmínit i to, že významnou měrou je ovlivňováno i právo vlastnické (stejně jako právo podnikat), do něž je zasahováno například stanovením omezení při tvorbě znečišťujících látek, které vznikají při lidské činnosti, ať už se jedná např. o spalování různých druhů paliv jednotlivci za účelem vytápění domů či bytů, nebo tvorbě emisí ve zpracovatelském průmyslu (prodej emisních povolenek atd.). Tedy při případné kolizi těchto práv Listina upřednostňuje ochranu životního prostředí před výkonem vlastnického práva, pokud by při výkonu tohoto práva docházelo k poškozování životního

³⁰ Tamtéž; díl 1, str. 99.

³¹ PAVLÍČEK, Václav (ed.). *Občanská a lidská práva*. Vyd. 1. Praha: Aleko, 1992. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 10. ISBN 80-853-4128-X.; str. 116.

³² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.; str. 47-48; str. 526.

prostředí nad povolenou hranici.³³ Rovněž, co do přístupu k informacím o stavu životního prostředí, rozvíjí obecně stanovené právo na přístup k informacím veřejné správy.³⁴

Je však nutné poznamenat, že co do počtu odborných publikací a judikatury je spíše tendence toto právo opomíjet a vnímat jej jako méně důležité. K tomuto nejspíše přispívá i fakt, že se tohoto práva nedá dovolat přímo, ale pouze s odkazem na jeho zakotvení v Listině (dle čl. 41).³⁵ Skutečný význam tohoto práva proto také nelze vyvozovat pouze z jeho samého zakotvení v rámci právního řádu, ale spíše z aplikační praxe, tedy jestli slouží ke svému účelu, tj. k ochraně určitého příznivého stavu životního prostředí.³⁶

1.1 Historie práva na příznivé životní prostředí

Stejně jako každé lidské právo má i právo na příznivé životní prostředí své kořeny a prošlo od období svého vzniku určitým vývojem. K plnému pochopení významu tohoto práva bezesporu nemůže uškodit znalost jeho geneze.

1.1.1 Snahy o zakotvení práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním právu

Jak již bylo uvedeno výše, poprvé se idea práva na příznivé životní prostředí v mezinárodním společenství objevila roku 1972 ve Stockholmské deklaraci, jež formuluje toto lidské právo jako: „*životním prostředí takové kvality, která umožňuje život v důstojnosti a blahobytu, a nese s plnou vážností odpovědnost za ochranu a zlepšování životního prostředí pro současně a budoucí generace*“³⁷ Byť

³³ Tamtéž; str. 48-49.

³⁴ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.; díl 2; str. 1284.

³⁵ MÜLLEROVÁ, Hana. Lidské právo na životní prostředí – kritický pohled; *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2012, **151**(3). ISSN ISSN 0231-6625.; str. 231.

³⁶ Tamtéž; str. 230-231

³⁷ MÜLLEROVÁ, Hana. *Aktuální otázky zakotvení lidského práva na životní prostředí v mezinárodním právu*. In: DAMOHORSKÝ, Milan (ed.). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-2091-6.; str. 25.

převažuje názor, že tato formulace není závazná, tudíž nezakládá právo na příznivé životní prostředí, jistě udává poukaz na spojitost mezi životním prostředím a jinými lidskými právy.³⁸

Následně se v mezinárodním právu objevují rozličné snahy o formulaci tohoto práva, prostřednictvím různých deklarací, návrhů atd., ovšem jde převážně o dokumenty doporučující³⁹ (soft law charakteru), nikoliv závazné (to je možná způsobeno také tím, že při tvorbě těchto dokumentů je nutností najít kompromis v protichůdných národních zájmech⁴⁰). Objevují se však úmluvy lokálního charakteru, konkrétně Africká Charta o lidských právech a právech národů a tzv. San Salvadorský protokol (dodatek k Americké úmluvě o lidských právech), které toto právo svým způsobem zakotvují.⁴¹

Za další výrazný milník ve snaze o zakotvení tohoto práva je považována Aarhuská úmluva. Jedná se o dokument hard law charakteru, ovšem i zde převažuje názor, že se nejedná o zakotvení samého práva na příznivé životní prostředí.⁴² (O této úmluvě bude podrobněji pojednáno v kapitole 2 *Prameny práva na příznivé životní prostředí.*)

1.1.2 Historie práva na příznivé životní prostředí v ČR

Je zajímavé, že určitý odkaz na udržování příznivého životního prostředí se v rámci legislativy objevuje již v textu ústavy z roku 1960 (tzv. socialistické⁴³), kdy se v článku 15 stát zavazuje poskytnout univerzální ochranu přírody s cílem vytvořit takové prostředí, jež by bylo ku prospěchu zdraví (pracujícího lidu).⁴⁴ Již

³⁸ Tamtéž; str. 25.

³⁹ Tamtéž, str. 24.

⁴⁰ Srov. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6., str. 708-709.

⁴¹ MÜLLEROVÁ, Hana. *Aktuální otázky zakotvení lidského práva na životní prostředí v mezinárodním právu*. In: DAMOHORSKÝ, Milan (ed.). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-2091-6.; str. 24.

⁴² Tamtéž; str. 25.

⁴³ Srov. JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezínky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-251-6., str. 155.

⁴⁴ ZACHOVÁ, Markéta. *Právo na příznivé životní prostředí v ústavním systému České republiky*. *Právní rozhledy*. C. H. Beck, s. r. o., 1999, 7(2). ISSN 1210-6410., str. 96.

podle systematiky členění této ústavy se dá dojít k závěru, že se v tomto případě nejedná o subjektivní právo, neboť je řazeno do Hlavy první, která pojednává o společenském zřízení a nikoliv do Hlavy druhé, jež se věnuje právům a povinnostem občanů.⁴⁵ Celkově byla tato ústava v porovnání s předchozí na nižší úrovni a již samá preambule je koncipována výrazně ideologicky. To se odráží i v úpravě jednotlivých hlav. Ze základních práv občanů je největší důraz co do rozsahu kladen na hospodářská sociální a kulturní práva, což by mohlo mít své opodstatnění i se zakotvením výše zmíněného čl. 15.⁴⁶

Dalším právním předpisem, na který je možné poukázat, je ústavní zákon č. 100/1990 Sb., kterým došlo ke změně a doplnění ústavního zákona č. 100/1960 Sb. a ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o Československé federaci. V tomto ústavním zákoně je pro naše účely stěžejní text odstavce druhého článku 15, který zní: „*Stát dbá o vytváření ekologické rovnováhy ochranou přírody a péčí o tvorbu a ochranu zdravého životního prostředí i o šetrné využívání přírodních zdrojů.*“⁴⁷ Tímto zákonem také nedošlo k samému zakotvení subjektivního práva, ale pokud jde o samotný text, zdá se tento být v porovnání s čl. 7 Ústavy ČR mnohem propracovanější, neboť zmíněný čl. 7 hovoří pouze o šetrném zacházení s přírodou, nikoliv o udržování zdravého prostředí.⁴⁸

Skutečné zakotvení práva na příznivé životní prostředí je spojeno až s přijetím Listiny v roce 1991. To může mít souvislost s tím, že se jedná o poměrně „nový“ katalog lidských práv (srov. německý Grundgesetz), jenž vznikl již po období, kdy byla započata diskuze o otázkách ochrany životního v mezinárodním společenství. Z toho dovozujeme, že zakotvení článku 35 do Listiny je reakce na dosažené poznatky, teorie a vývoj v této oblasti v ostatních zemích. Zejména se vytvoření článku 35 Listiny dá spojovat s tzv. procesem ekologizace práva, kdy na úrovni jednotlivých států, dochází k přijetí

⁴⁵ Srov. Československá socialistická republika. Ústava Československé socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů*, Československá socialistická republika. 11. července 1960, roč. 1960, částka 40, ústavní zákon č. 100/1960 [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html.

⁴⁶ Srov. JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-251-6., str. 156.

⁴⁷ ZACHOVÁ, Markéta. Právo na příznivé životní prostředí v ústavním systému České republiky. *Právní rozhledy*. C. H. Beck, s. r. o., 1999, 7(2). ISSN 1210-6410., str. 96.

⁴⁸ Tamtéž; str. 96.

odpovědnosti za životní prostředí (na státním území těchto států). Toto se následně promítlo i v ústavním právu těchto států, kdy došlo k vymezení principů ochrany životního prostředí (tzv. *proces „zelenání ústav“*⁴⁹). Celý tento vývoj vykrytalizoval do vytvoření koncepce (*proces „ekologizace základních práv“*⁵⁰), kdy byla nastíněna nutnost vytvářet skrze lidská práva, možnost ochrany kvality životního prostředí jednotlivce.⁵¹ Přičemž jeden z přístupů se projevuje skrze konstituování nového lidského práva (hmotného i procesního) na životní prostředí. Dá se tedy dovodit, že se k tomuto přístupu přiklonil i zákonodárce při tvorbě a zakotvení práva na příznivé životní prostřednictvím v Listině ČR.⁵²

⁴⁹ *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6., str. 710.

⁵⁰ Tamtéž; str. 710.

⁵¹ Tamtéž; str. 709-710.

⁵² Tamtéž; str. 711-712.

2 Prameny práva na příznivé životní prostředí

Zdroje práva na příznivé životní prostředí a jeho limity nacházíme v různých pramenech, proto pro zjednodušení a větší přehlednost budeme tyto prameny dále členit na vnitrostátní a mezinárodní.

2.1 Vnitrostátní prameny

Tyto prameny můžeme dále třídit dle různých hledisek, k jejich lepší přehlednosti jsme zvolili členění podle rozsahu působnosti těchto právních předpisů.⁵³ To bude provedeno s ohledem na jejich vztah k právu na příznivé životní prostředí.

2.1.1 Prameny s působností obecnou

Obecné prameny se dotýkají práva na příznivé prostředí komplexně. Jak již bylo uvedeno výše, lidské právo na příznivé životní prostředí je v právním řádu České republiky zakotveno v Listině v článku 35, který zde již nebudeme reprodukovat. Následně je také třeba připomenout zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, neboť nejen že definuje pojem životní prostředí, ale i pracuje i s dalšími významnými pojmy a principy práva životního prostředí, jež se subjektivním právem úzce souvisí, a to při jeho realizaci.⁵⁴ Dalším předpisem, který je možné zařadit do této kategorie, je zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ten navazuje na čl. 35 odst. 2 Listiny. Konkrétně vymezuje některé pojmy, jako například to, co se vůbec rozumí informacemi o životním prostředí, rovněž stanoví procesní úpravu žádosti o poskytnutí informací o stavu životního prostředí (podání žádosti, lhůty pro její vyřízení, rozhodování o žádosti atd.)⁵⁵

⁵³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.; str. 33.

⁵⁴ Tamtéž; str. 34.

⁵⁵ Česká republika. Zákon o právu na informace o životním prostředí. In: *sbírka zákonů*. Česká republika, 8. června 1998, ročník 1998; částka 42; zákon č. 123/1998 Sb., [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

Pokud jde o právo Evropské unie, je možné zde uvést Listinu základních práv Evropské unie, jakožto katalog lidských práv, který se pro Českou republiku stal závaznou spolu s Lisabonskou smlouvou.⁵⁶ Svým charakterem je tento katalog součástí primárního práva. Z hlediska zakotvení práva na příznivé životní prostředí je důležitá zejména kapitola IV (solidarita), jež se zabývá ochranou životního prostředí, článek 37, který zní: „*Vysoká úroveň ochrany životního prostředí a zlepšování jeho kvality musí být součástí politiky Unie a musí být zajištěny v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje.*“⁵⁷ Převažuje však názor, že z tohoto článku subjektivní právo dovodit nelze, má se za to, že se jedná pouze o politickou deklaraci.⁵⁸ K tomu přispívá i fakt, že se tato proklamace nenachází v části Listiny základních práv Evropské unie, která stanoví individuální práva. Je však otázkou jak by se k této věci vyslovil samotný Soudní dvůr Evropské unie (dále jen: „*SDEU*“).

2.1.2 Prameny s působností zvláštní

Na rozdíl od obecných pramenů se tyto prameny dotýkají jednotlivých složek (proto jsou také označovány jako prameny složkové⁵⁹) práva na příznivé životní prostředí. Je zde třeba zmínit alespoň ty, jež stanoví výše zmíněné limity příznivosti životního prostředí a bez kterých by toto práva nebylo vůbec realizovatelné. Jedná se například o tyto:

- zákon o ochraně ovzduší, č. 201/2012 Sb.
- zákon o vodách a změně některých zákonů, č. 254/2001 Sb.
- zákon o ochraně přírody a krajiny, č. 114/1992 Sb.
- zákon o lesích, č. 289/1995 Sb.

⁵⁶ *EUR-Lex: Access to European Union law* EUR-Lex Access to European Union law [online]. 2014 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/HTML/?uri=URISERV:l33501&from=CS>.

⁵⁷ *Listina základních práv Evropské unie*. 2007. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf.

⁵⁸ MÜLLEROVÁ, Hana. Aktuální otázky zakotvení lidského práva na životní prostředí v mezinárodním právu. DAMOHORSKÝ, Milan (ed.). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-2091-6.; str. 23.

⁵⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.; str. 33 a následující.

- zákon o ochraně zemědělského půdního fondu, 334/1992 Sb.

2.2 Mezinárodní prameny

V rámci mezinárodního společenství států existuje celá řada smluv, které upravují otázky životního prostředí, avšak těch, jež by se dotýkaly přímo práva na příznivé životní prostředí, je poměrně málo. Přičemž je nutné zmínit, že pro Českou republiku jsou zejména podstatné ty smlouvy, jimiž je vázána (zejména dle čl. 10 Ústavy), tudíž zde jiné, tedy ty, kterým není Česká republika vázána, uvádět nebudeme.

2.2.1 Aarhuská úmluva

Velmi podstatnou mezinárodní úmluvou je tzv. Aarhuská úmluva, v plném znění Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. Jistým specifickým může být shledáno to, že je ratifikována jak Českou republikou (vstoupila v platnost dne 4. 10. 2004⁶⁰), tak byla signována i Evropskou unií. Každopádně co do obsahu této úmluvy odráží se její členění již v samém názvu úmluvy.⁶¹ Vedle preambule (vymezení základních pojmů a dalšího), se dá úmluva rozdělit do tří stěžejních částí:

- První část se zabývá přístupem k informacím, konkrétně tím, aby smluvní strany zajistily právo veřejnosti na informace o environmentálním prostředí a s tím související povinnosti orgánů veřejné správy tyto informace zpřístupnit, popřípadě zveřejnit lhůty pro přístup k informacím atd. (upraveno v čl. 4, čl. 5, čl. 6 odst. 2).
- Druhá část pojednává o právu veřejnosti účastnit se rozhodování o environmentálních otázkách, tedy o povinnosti smluvních stran toto zajistit. Jedná se například o účast na vytváření právních předpisů,

⁶⁰ Datum přístupu ČR k Aarhuské úmluvy. In: *Ministerstvo životního prostředí: mezinárodní smlouvy v oblasti životního práva* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/\\$pid/CENLPFR1VSPX/\\$FILE/OMV-Datum_pristupu_CR_a_legislativni_zajistene_v_CR-20082410.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/$pid/CENLPFR1VSPX/$FILE/OMV-Datum_pristupu_CR_a_legislativni_zajistene_v_CR-20082410.pdf).

⁶¹ ZAHUMENSKÁ, Vendula. *Právo a environmentální problémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7129-2., str. 26.

normativních nástrojů, dále pak o plánování, tvorbu politik a programů životního prostředí či otázky povolení určitých činností. Přičemž seznam činností, jichž se účast veřejnosti dotýká, je stanoven v příloze č. 1. (upraveno v čl. 6, čl. 7, čl. 8).

- Třetí část se pak zabývá právní ochranou ve výše uvedených věcech, tj. zajištění možnosti přezkumu nezávislým a nestranným orgánem (soudem), rychlého projednání těchto záležitostí atd. (upraveno v čl. 9)⁶².

S ohledem na usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1791/07⁶³ ze dne 27.11.2007 či nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/07 ze dne 19.11.2008 ji nelze řadit mezi mezinárodní smlouvy o lidských právech, ani není přímo aplikovatelná, závazky z ní plynoucí se vztahují pouze na Českou republiku jakožto její smluvní stranu. Závazek se konkrétně promítá v povinnosti přizpůsobit právní řád s ohledem na výše zmíněné.⁶⁴ Zejména občanská sdružení se však s názorem co do závaznosti úmluvy neztotožňují, avšak postoj soudů se zdá být v tomto konstantní.⁶⁵ I tak je význam úmluvy značný, neboť je důležitým interpretačním pramenem, a to vzhledem k jejímu postavení v rámci právního řádu, především s ohledem na

⁶² Česká republika. Aarhuská úmluva: o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. In: *sbírka mezinárodních smluv.*, ročník 2004; částka 53; Předpis č. 124/2004 Sb. m. s., čl. 4-9 [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=124/2004&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy.

⁶³ „Ústavní soud je toho názoru, že z textu této úmluvy, jež ve svém článku 1 předpokládá postupné uskutečňování obecně formulovaných cílů smluvními státy, nelze dovodit, že by tato úmluva byla přímým pramenem jakýchkoliv občanských práv či závazků, natož práv či svobod základních. Úmluva obsahuje závazky států, které mají programovou povahu a jsou průběžně realizovány smluvními stranami.“ Usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 1791/07 ze dne 21. 11. 2007, [online]; [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56963&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁶⁴ ZAHUMENSKÁ, Vendula. *Právo a environmentální problémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7129-2., str. 26.

⁶⁵ TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2., str. 19.

článek 10 Ústavy⁶⁶. Pokud tedy dojde k interpretaci norem, musí se soud přiklonit k té verzi, jež koresponduje s nároky Aarhuské úmluvy.⁶⁷

2.2.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Další významnou mezinárodní úmluvou, kterou je Česká republika vázána, je bezesporu Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění dodatkových protokolů. Jedná se o katalog lidských práv, který sice výslovně právo na příznivé životní prostředí nezakotvuje (absence výslovné normy je však v tomto případě pochopitelná vzhledem k jejímu stáří⁶⁸), ale poskytuje ochranu tomuto právu skrze práva v ní stanovená, jde například o právo na život, právo na respektování soukromého a rodinného života, ochranu vlastnického práva. Děje se tak skrze interpretaci úmluvy jako „živoucího nástroje“⁶⁹ na základě konkrétních podmínek.⁷⁰ V tomto smyslu se výklad úmluvy dá považovat za přiklonění se k přístupu, jenž umožňuje ochranu práva na určitý stav životního prostředí prostřednictvím práv již konstituovaných, aniž by muselo být vytvořeno právo zcela nové.⁷¹ To se v rámci úmluvy ukázalo jako překvapivě účinné.⁷² Ovšem tento přístup má i své nedostatky. Jistý problém totiž vytváří nemožnost předvídat, jak bude Evropský soud pro lidská práva (dále jen:

⁶⁶ „...stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“ Čl. 10 Česká republika. Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1 [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 3572/14, ze dne 13.10.2015. [online]; [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=90083&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁶⁸ Vešla v platnost v roce 1953, zdroj: *European Court of Human Rights: The European Convention on Human Rights* [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=basictexts&c=#n1359128122487_pointer.

⁶⁹ „The Convention is a living instrument... must be interpreted in the light of present-day conditions“ viz. rozsudek *Tyrer v. Spojené království* ze dne 25. 04. 1978, stížnost č. 5856/72.

⁷⁰ MÜLLEROVÁ, Hana. Aktuální otázky zakotvení lidského práva na životní prostředí v mezinárodním právu. DAMOHORSKÝ, Milan (ed.). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-2091-6.; str. 22.

⁷¹ *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6., str. 710.

⁷² MÜLLEROVÁ, Hana. Aktuální otázky zakotvení lidského práva na životní prostředí v mezinárodním právu. DAMOHORSKÝ, Milan (ed.). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-2091-6.; str. 23.

„ESLP“) v konkrétním případě rozhodovat, neboť ten se může od poskytované ochrany skrze stanovená práva jistě stejně flexibilně odchýlit.

Pro demonstraci toho, jak je tato ochrana skrze ESLP poskytována, můžeme např. uvést rozsudek věci *Hattonová a další proti Spojenému království*.⁷³ V tomto případě, se stěžovatelka (občanka Spojeného království) obrátila na soud z důvodu tvrzené „nesnesitelné“ míry imise hluku (v nočních hodinách) v místě jejího bydliště, jež působily přistávající letadla na nedalekém letišti Heathrow. Soud ve věci mimo jiné vyslovil, že došlo k porušení čl. 8 - práva na respektování soukromého a rodinného života. Přičemž v odůvodnění je také uvedeno, že pouhý odkaz na hospodářskou prosperitu země není dostatečný k tomu, aby převážil nad takto citlivou oblastí ochrany životního prostředí. Zásahy do těchto práv by měly být, pokud možno, minimalizovány a snažit se o co nejvhodnější řešení, jež by vedlo k ochraně těchto práv.⁷⁴

⁷³ European court of human rights (grand chamber), *Case of Hatton and others v. The United*, app. No. 36022/97, 8.7.2003, [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"languageisocode":\["ENG"\],"appno":\["36022/97"\],"documentcollectionid2":\["GRANDCHAMBER"\],"itemid":\["001-61188"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

⁷⁴ *rozsudek věci Hattonová a další proti Spojenému království*, No. 36022/97 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

3 Podmínky uplatnění práva na příznivé životní prostředí v kontextu právního řádu ČR

Jak již bylo uvedeno výše, právo na příznivé životní prostředí se řadí mezi práva podmíněně vymahatelná. To do značné míry ovlivňuje možnost jeho uplatnění, a to zejména v tom ohledu, že se jej lze domáhat pouze v mezích prováděcích zákonů. Na druhou stranu, při vytváření těchto předpisů nemá zákonodárce úplnou libovůli, neboť má šetřit podstatu a smysl základních práv.⁷⁵ Toto také potvrzuje nálezn Ústavního soudu Pl. ÚS. 11/2000, ze dne 12.7, ten se sice vztahoval k čl. 26, ovšem máme za to, že se dá analogicky použít i ve vztahu k čl. 35.⁷⁶ Z toho lze vyvodit, že nelze těmito zákony popřít samu podstatu právo na příznivé životní prostředí. S ohledem na rozsah materie se v následujících podkapitolách se nejpodrobněji zaměříme především na možnost uplatnění soudní ochrany tohoto práva a poskytování informací o životní prostředí (neboť jak již bylo řečeno výše, informace o stavu prostředí jsou překpokladem toho, aby jedinec dospěl k závěru, že je nutné uplatňovat ochranu tohoto práva)

Vedle tohoto je však třeba alespoň naznačit i další možnosti uplatnění tohoto práva. Např. významnou složku může také představovat účast veřejnosti (respektive jednotlivců z této veřejnosti), na rozhodování o otázkách ochrany životního prostředí, což se děje za podmínek vymezených v zákonech. Dále pak kupříkladu právo petiční a jiné.⁷⁷

⁷⁵ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sbírnka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>; čl. 4 odst. 4.

⁷⁶ „podle čl. 41 odst. 1 Listiny je možno se práv zakotvených v čl. 26 domáhat "pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí". Zákonodárce má proto relativně širokou dispozici pro konkrétní vymezení obsahu a způsobu realizace tohoto článku. Nicméně i v tomto případě je vázán ústavními maximami, z nichž hlavní v tomto smyslu představuje čl. 4 odst. 4 Listiny, podle něhož "Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena". Jinak řečeno, ani zmíněná relativní volnost zákonodárce, vyplývající z čl. 41 odst. 1, nemůže vést k tomu, aby formou zákona porušil podstatu a smysl čl. 26 Listiny zaručujícího v odst. 1 každému právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.“ Viz nálezn Ústavního soudu sp zn Pl. ÚS. 11/2000, 322/2001 Sb., N 113/23 SbNU 105, [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37924&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁷⁷ ZAHUMENSKÁ, Vendula. *Právo a environmentální problémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7129-2., str. 76 a následující

3.1 Nositelé práva na příznivé životní prostředí

Základní předpokladem k tomu, aby toto právo mohlo být uplatněno, je to, aby bylo tomu, kdo se ho domáhá, Listinou přiznáno.

Pokud vyjdeme z čisté dikce ustanovení čl. 35 odst. 1 Listiny, kde je uvedeno „Každý má právo...“, dalo by se jazykovým výkladem dospět k tomu, že čistě podle lexikálního významu slova „každý“, toto právo náleží všem, to jest, jak fyzickým, tak právnickým osobám. Ovšem pokud bychom vycházeli pouze z tohoto, je možné na základě stejného výkladu také dospět k závěru, že právnické osoby mají taktéž právo na život, neboť čl. 6 odst. 1 Listiny stanoví: „...*každý má právo na život*“. Což je vzhledem k tomu, že právnické osoby jsou právem uměle stvořené subjekty⁷⁸, nonsens. Klíčem k poznání toho, komu toto právo náleží, tedy nemůže být čistě jazykový výklad, neboť ten představuje první fázi k poznání obsahu normy.⁷⁹ Slovem „každý“ tedy nemůže automaticky rozumět, že se vztahuje na fyzické i právnické osoby.

Nabízí se otázka užití další standardní metody interpretace práva, tj. systematického výkladu.⁸⁰ Podle systému uspořádání Listiny, zejména rozvržení článků do jednotlivých hlav by se dalo usuzovat, že například práva uvedená do Hlavy II., která je nazvaná lidská práva, budou řazena pouze práva, která mohou náležet pouze fyzickým osobám. Na druhou stranu řazení čl. 35 v rámci Listiny do Hlavy IV., která je nazvaná *Hospodářská, sociální a kulturní práva*, nevylučuje to, aby náležely právnickým osobám. Tento výklad však nabourává fakt, že i v Hlavě II. jsou základní práva, kterých se mohou dovolat právnické osoby, např. právo vlastnit majetek a současně právo na stávkou uvedené v Hlavě IV. těžko může právnické osobě náležet.

Pokud se zaměříme na judikaturu Ústavního soudu, která se touto otázkou zabývá, je nasnadě jmenovat nálezu sp. zn. III.ÚS 70/97, N 96/8 SbNU 375 ze dne

⁷⁸ Srov. § 20. Česká republika. Zákon občanský zákoník. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2012, roč. 2012, částka 33, č. 89/2012 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

⁷⁹ Srov. „*Ani jazykový výklad - sám o sobě - však zpravidla není dostačující... Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě.*“ viz nálezu Ústavního soudu české republiky nálezu sp. zn. I. ÚS 1898/09 (N 27/56 SbNU 299), [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=65568&pos=1&cnt=1&typ=result>.

⁸⁰ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1995; 247 s.; ISBN 80-7179-028-1, str. 171-172.

10. července 1997. Tento nález výslovně neřeší otázku, zda je toto právo uvedené čl. 35 odst. 1 obecně přiznáno právnickým osobám, avšak odůvodněním nálezu samotného skladby argumentace a její logické provázanosti je možné dospět k závěru (a to i vzhledem k tomu, že samotný judikát konstatuje porušení čl. 35 odst. 1), že Ústavní soud přiznal právnickým osobám právo na příznivé životní prostředí, tedy alespoň občanským sdružením (v tomto případě se jednalo o ústavní stížnosti občanského sdružení Hnutí duha).

Tímto by byla tato otázka vyřešena, pokud by se však předchozí nález nedostal do rozporu s pozdějším usnesením I. ÚS 282/97 ze dne 6.1.1998, kdy byla přímo v tomto usnesení Ústavním soudem řešena otázka, zda subjektivní právo na příznivé životní prostředí náleží i právnickým osobám (jednalo o stížnost občanského sdružení D. Z.). Ten ústavní stížnost odmítl, neboť shledal, že byla podána osobou zjevně neoprávněnou⁸¹ a poměrně rezolutně se vyvolil k tomu, že právnickým osobám nelze toto právo přiznat. Své závěry opřel o následující tvrzení. Předem uvádí, že právnické osoby obecně, mohou být nositelem jen takových základních práv, která neodporují jejich povaze, tedy těch, jež s jejich povahou korespondují. Všem těmto právům je pak možné poskytnout ochranu skrze ústavní soudnictví. Podle názoru Ústavní soudu je pak zcela zjevné, že právo na příznivé životní prostředí náleží jen osobám fyzickým. Ty totiž, oproti osobám právnickým, jakožto biologické organismy, mohou podlehnout nepříznivým vlivům životního prostředí. To je podpořeno dalším stěžejním argumentem soudu, který svůj předchozí výklad dává do souvislosti se samotnou definicí životního prostředí ve znění zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí. Tudíž této argumentaci odpovídá i samotná charakteristika tohoto pojmu jakožto souhrnu toho, co generuje přirozené předpoklady pro život organismů (tedy i lidí).

Přestože se zřejmě jednalo o odklon od předchozí judikatury, ke sjednocení těchto rozporných judikátů prostřednictvím plenárního nálezu nikdy nedošlo, i když zřejmě mělo. A to z toho důvodu, že ustanovení § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (dále jen: „zákon o Ústavním soudu“), hovoří o tom, že právě v situaci, kdy senát při rozhodování dojde k odlišnému právnímu

⁸¹ Dle §43 odst. 1 písm. c). Česká republika. Zákon o Ústavním soudu. In Sbíрка zákonů, Česká republika. 1993, roč. 1993, částka 46, č. 182/1993 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

názoru má věc předložit plénu k posouzení.⁸² Toto ustanovení sice výslovně nehovoří o tom, že by tuto povinnost měl přímo soudce zpravodaj, avšak účelem této normy mělo zřejmě být zamezení případům, kdy by docházelo k odklonu od platné judikatury bez náležitého projednání v plénu. Podle systematiky členění zákona o Ústavním soudu se ustanovení § 23 nachází v části, která pojednává o senátech a působení jednotlivých soudců v jeho rámci, tedy i soudce zpravodaje. Navíc se v tomto případě zřejmě nedá hovořit o naplnění podmínek pro odmítnutí ústavní stížnosti z důvodu jejího podání osobou zjevně neoprávněnou, a to právě s přihlédnutím k nálezu sp. zn. III.ÚS 70/97.⁸³ V tomto případě tedy mělo dojít k projednání této otázky v rámci příslušného senátu, a pokud by se i senát ztotožnil s názorem soudce zpravodaje, věc by musela být předložena plénu Ústavního soudu.

Na výše uvedené usnesení⁸⁴ navazuje další, které se s uvedenými argumenty, zejména rozporem mezi výše uvedenými judikáty, snaží vyrovnat. Jedná se o usnesení I. ÚS 603/04, ze dne 22. února 2005.⁸⁵ V odůvodnění k usnesení soud shledává, že nevidí důvod, proč by se měl odklonit od právního názoru uvedeného v usnesení I. ÚS 282/97, kdy bylo právo dle čl. 35 odst. 1 přiznáno pouze fyzickým osobám, jakožto živým organismům z důvodu jejich závislosti na životním prostředí. Jedním z argumentů, proč také soud shledal, že nevidí důvod, proč se od uvedeného usnesení měl odklonit, je skutečnost, že se argumentace stěžovatele nezaměřuje na podstatu usnesení. (Zřejmě nebyl schopen soud přesvědčit o tom, proč by měly být právnické osoby stejně jako osoby fyzické nositeli práva na příznivé životní prostředí.)

Pokud se budeme snažit s touto argumentací vyrovnat, je nasnadě říci, že na právnickou osobu opravdu nemohou bezprostředně působit negativní vlivy

⁸² HULMÁK, Milan. *Právnické osoby a právo na příznivé životní prostředí*. ČERNÝ, Pavel a Vítězslav DOHNAL (eds.). *Přístup k soudům při ochraně životního prostředí: (sborník z 1. dne konference Přístup ke spravedlnosti při ochraně lidských práv a veřejných zájmů)*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7028-9., str. 115-116.

⁸³ Tamtéž, str. 116.

⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 282/97, ze dne 6.1.1998. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=29406&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁸⁵ Je zajímavé, že stěžovatel v tomto případě, respektive jeho právní zástupce, vzhledem k uváděným argumentům, zřejmě musel také částečně čerpat ze sborníku z konference Přístup ke spravedlnosti při ochraně lidských práv (viz citace pod čarou 74).

prostředí (čili jim opravdu nepodléhá), ve smyslu její existence. Tyto vlivy jí ovšem mohou zasáhnout zprostředkovaně, například skrze fyzické osoby, jež jsou jejími členy. Netvrdíme, že by snad veškeré právnické osoby měly mít automaticky právo na příznivé životní prostředí, ovšem neměly by být z toho práva vyloučeny jen z pouhých důvodů vyplývajících z jejich povahy. Máme za to, že je zapotřebí zkoumat spíše to, o jakou právnickou osobu se jedná (za jakým účelem vznikla). Zaměříme-li se na předchozí judikáty, jednalo se pouze o občanská sdružení (dle dnešního právní úpravy spolky⁸⁶), která byla účelně vytvořena právě k ochraně životního prostředí, nikoliv za účelem podnikání⁸⁷. Tedy určitá skupina lidí motivována ochranou životního prostředí se sdružila s cílem vytvoření celku (spolku), který by měl pravděpodobně větší potenciál (např. hospodářský, a to tím, že každý vyčlení část svých příjmů, spolek tedy disponuje více prostředky, než by disponoval každý jednotlivec zvlášť). Je tedy otázkou, jestli nemohla tato sdružení nabýt právo na příznivé životní prostředí odvozeně (samozřejmě ne tím, že by je na něj převedli) od svých tvůrců, pokud je účelem a důvodem samotné existence spolku ochrana životního prostředí. Tj., spolek existuje právě proto, aby existovalo příznivé životní prostředí. Teleologickým výkladem čl. 35 by se pak dalo dovodit, že jeho účelem je jednotlivcům zaručit právo na příznivé prostředí, umožnit jim tuto hodnotu ochraňovat prostředky zaručenými v listině. (dle mého názoru je jedno zda tak činí samostatně, jakožto fyzické osoby, nebo skrze sdružení-spolek jehož účelem je ochrana právě tohoto prostředí)

Za určitý posun v judikatuře Ústavního soudu můžeme bezesporu považovat dva nálezy z posledních let, a to I. ÚS 59/14 ze dne 30. 5. 2014 a IV. ÚS 3572/14 ze dne 13.10.2015. Kdy se Ústavní soud opakovaně vyjadřoval k aktivní legitimaci spolků ve věcech, jež zahrnovaly „*aspekt základního práva na příznivé životní prostředí (dle čl. 35 odst. 1...)*“⁸⁸. Ve své podstatě soud

⁸⁶ § 214 a následující. Česká republika. Zákon občanský zákoník. In Sbírká zákonů, Česká republika. 2012, roč. 2012, částka 33, č. 89/2012 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

⁸⁷ Tamtéž, § 217 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „*Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku být nemůže.*“

⁸⁸ Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 3572/14, ze dne 13.10.2015. [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=90083&pos=1&cnt=1&typ=result>

doznal, že zde došlo k jistému vývoji. Zhodnotil, že se judikatura posunula od závěrů, kdy byly jako nositelé tohoto práva připuštěny pouze fyzické osoby a dospěl k novému úsudku, kdy se spolky a nevládní organizace (povahou osoby právnické) aktivně účastní ochrany životního prostředí, neboť to představuje v demokratické společnosti takovou hodnotu, na jejíž ochraně se podílí všichni členové společnosti. Ve svém důsledku pak zaručení přístupu k soudní ochraně v těchto věcech může jistě přispět k ochraně přírodního bohatství. Ústavní soud také potvrdil nutnost interpretovat tuzemské právní normy tak, aby byly v souladu Aarhouskou úmluvou. Především přístup k soudní ochraně dle Aarhouské úmluvy musí náležet jak fyzickým, tak právnickým osobám. (Je možné, že se jedná o reakci na výtky Výboru pro plnění úmluvy, orgánu, jenž dohlíží naplňování obsahu Aarhouské úmluvy. Neboť ten shledal, že Česká republika pochybila v případě, kdy zužuje interpretaci smluvního pojmu „dotčená veřejnost“, zejména pak v přístupu přezkumným řízením.)⁸⁹ Tedy samotnými nálezy přímo nepřiznal spolkům právo na příznivé životní prostředí dle čl. 35 odst. 1, avšak de facto zaručil, že v těchto věcech mohou mít aktivní legitimaci. Je tedy otázkou, zda v judikatuře dojde k samému posunu v otázce hmotného práva na příznivé životní prostředí, jež by náleželo právnickým osobám.

3.2 Podmínky uplatnění práva na soudní ochranu ve věcech práva na příznivé životní prostředí

Soudní ochrana práva na příznivé životní prostředí je v největší míře realizována v soustavě obecných soudů skrze správní soudnictví (to není překvapivé jednak vzhledem ke skutečnosti, že valnou většinu pramenů práva na příznivé životní prostředí představují normy veřejného práva, jednak kvůli skutečnosti, že realizaci ochrany životního prostředí zajišťuje ve většině případů stát, historicky navíc sama idea správního soudnictví vznikla v souvislosti s lidskými právy⁹⁰), proto se zaměříme především na podmínky, které si klade zákon č. 150/2002 Sb., správní řád soudní. Mimo to není možné ponechat stranou

⁸⁹ ZAHUMENSKÁ, Vendula. *Právo a environmentální problémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7129-2., str. 28-29.

⁹⁰ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3.; Str. 511.

soudní ochranu poskytovanou skrze ústavní soudnictví, jakožto orgán ochrany ústavnosti a základních práv, proto o ní bude alespoň krátce pojednáno.⁹¹

3.2.1 Správní soudnictví

Nejprve je nutné shrnout základní podmínky pro možnost uplatnění soudní ochrany. (Pro jednotlivé typy žalob budou uvedeny následně). Zde budeme vycházet zejména ze zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen: „*soudní řád správní*“). Stěžejní je zejména podání návrhu žaloby, tak aby splňoval obecné podmínky zákona např. dle § 37 odst. 3 výše zmíněného zákona, tj. ze žaloby je zřejmé, kdo ji činí, čeho se domáhá (jinak není vyžadován žádný zvláštní formalismus) atd. Také se nesmí jednat o věc již rozhodnutou či započatou (překážky *res judicata* a *litispence*)⁹², dále pak (jsou-li připuštěny) je nutné vyčerpat řádné opravné prostředky⁹³. Je nutné si uvědomit, že některé typy žalob k ochraně práva na příznivé životní prostředí zcela zřejmě použity být nemohou (např. řízení ve věcech porušení financování volební kampaně⁹⁴). Níže se zaměříme na některé podmínky pro podání žaloby proti nezákonnému rozhodnutí, nečinnosti a nezákonnému zásahu správního orgánu⁹⁵. Neboť se může jednat o jedny ze stěžejních prostředků pro ochranu práva na příznivé životní prostředí.

3.2.1.1 Žaloba proti nezákonnému rozhodnutí

Pokud je do práva na příznivé životní prostředí zasaženo rozhodnutím správního orgánu je možné uplatňovat proti tomuto rozhodnutí žalobu dle § 65 a

⁹¹ HULMÁK, Milan. *Právnícké osoby a právo na příznivé životní prostředí*. In ČERNÝ, Pavel a Vítězslav DOHNAL (eds.). *Přístup k soudům při ochraně životního prostředí: (sborník z I. dne konference Přístup ke spravedlnosti při ochraně lidských práv a veřejných zájmů)*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7028-9., str. 118

⁹² § 46 odst. 1 písm. a). Česká republika. Zákon soudní řád správní. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2002, roč. 2002, částka 61, č. 150/2002 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

⁹³ Tamtéž; §5.

⁹⁴ Tamtéž; §90 a.

⁹⁵ Tamtéž; Ve smyslu § 4 odst. 1 písm a), správním orgánem se tedy rozumí: „*orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, jakož i fyzická nebo právnická osoba nebo jiným orgán, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy*“

následujících soudního řádu správního. (např. proti územnímu či stavebnímu rozhodnutí⁹⁶). Žalobci pro tento případ musí svědčit aktivní legitimize, jinak by žaloba byla odmítnuta z důvodu jejího podání osobou zjevně neoprávněnou⁹⁷. Ta je pojata tak, že se rozhodnutí musí (ať již jde o rozhodnutí deklaratorní, či konstitutivní) záporně promítnout do právní sféry žalobce, a přitom současně založit, změnit či zrušit práva a povinnosti (nebo jejich založení, změnu či zrušení deklarovat).⁹⁸ Z tohoto důvodu bylo nutné zodpovědět otázku legitimize spolků ve věcech ochrany práva na příznivé životní prostředí, neboť pokud by jim nesvědčilo, nemohou se domáhat porušení hmotného práva, ale např. pouze porušení procesních předpisů v rámci jednotlivých řízení.⁹⁹ Také je nutné splnit jisté formální náležitosti¹⁰⁰ a dodržet lhůty pro podání žaloby¹⁰¹.

3.2.1.2 Žaloba proti nečinnosti

Již ze svého spojení „žaloba proti nečinnosti“ vyplývá, že tento prostředek ochrany je možné využít v případě, že je správní orgán pasivní v případech, kdy je pasivita vyloučena, tj. nekoná, co konat má. Nečinností se zde rozumí zejména nevydání rozhodnutí v již zahájeném řízení (či osvědčení), a to ve stanovených lhůtách pro vydání takového rozhodnutí (či v době přiměřené okolnostem, pokud není lhůta stanovena).¹⁰² Předně je však nutné vyčerpat procesní prostředky obrany proti nečinnosti (např. podle § 80 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu),

⁹⁶ TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2., Str. 74

⁹⁷ § 46 odst. 1 c). Česká republika. Zákon soudní řád správní. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2002, roč. 2002, částka 61, č. 150/2002 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

⁹⁸ HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3.; 534.

⁹⁹ HULMÁK, Milan. *Právnické osoby a právo na příznivé životní prostředí*. In ČERNÝ, Pavel a Vítězslav DOHNAL (eds.). *Přístup k soudům při ochraně životního prostředí: (sborník z 1. dne konference Přístup ke spravedlnosti při ochraně lidských práv a veřejných zájmů)*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7028-9., str. 119

¹⁰⁰ §71. Česká republika. Zákon soudní řád správní. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2002, roč. 2002, částka 61, č. 150/2002 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹⁰¹ Tamtéž; § 72

¹⁰² HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3.; 546

to však jen pokud jsou takovéto prostředky stanoveny.¹⁰³ Také je nutné zjistit, zda domnělá nečinnost nepředstavuje fikce vydání záporného rozhodnutí (pokud takovouto fikci připouští zákon).¹⁰⁴

3.2.1.3 Žaloba proti nezákonnému zásahu

Tímto prostředkem je možné se domáhat ochrany proti nezákonnému zásahu orgánu veřejné moci, který není rozhodnutím ve smyslu soudního řádu správního.¹⁰⁵ Správní řád soudní však tento zásah dále nikterat nespecifikuje, ovšem můžeme se v tomto obrátit na „bohatou“ judikaturu Nejvyššího správního soudu. Na jejím základě se dá zásah definovat takto: „...jedná se o jakékoliv akty či úkony veřejné správy směřující proti jednotlivci, které jsou způsobilé zasáhnout sféru jeho práv a povinností, avšak nejedná se o pouhé procesní úkony technicky zajišťující průběh řízení...“¹⁰⁶ tedy jde i o: „...konání, anebo opomenutí, tedy mj. i nekonání v případě, že právo stanovuje povinnost veřejné správy za stanovených podmínek konat, ať již předepsanou formou, anebo fakticky“¹⁰⁷ Je třeba poznamenat, že pokud je možné využít jiné prostředky nápravy a obrany, tak je žaloba nepřijatelná. To však pouze znamená, že v době před podáním žaloby je zapotřebí uplatnění jiných prostředků ochrany, pokud existují (platí princip subsidiarity), např. jejich marného využití bez sjednání nápravy.¹⁰⁸

¹⁰³ § 79. Česká republika. Zákon soudní řád správní. In Sbirka zákonů, Česká republika. 2002, roč. 2002, částka 61, č. 150/2002 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹⁰⁴ Tamtéž; §79

¹⁰⁵ Tamtéž; § 82

¹⁰⁶ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2010, č. j. 7 Aps 3/2008 - 98, č. 2206/2011 Sb., [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2008/0003_7Aps_080_20101124085118_prevedeno.pdf

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004 – 110, publ. pod č. 735/2006 Sb., [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2004/0144_2Afs_0400110A_prevedeno.pdf

3.2.2 Ústavní soudnictví

Ústavní soudnictví v České republice je reprezentováno Ústavním soudem, který vedle ochrany ústavnosti¹⁰⁹ poskytuje také ochranu základním lidským právům a svobodám. Děje se tak prostřednictvím ústavních stížností dle podaných fyzickými či právníckými osobami dle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy v návaznosti na zákon č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu (dále jen: „*zákon o ústavním soudu*“), a to konkrétně § 72 a následujícími, které podrobněji náležitosti stížnosti specifikují (samozřejmě vedle obecných náležitostí a dalších podmínek). Z toho vyplývá, že také poskytuje ochranu ve věcech práva na příznivé životní prostředí dle čl. 35 Listiny. Zakladní podmínkou uplatnění ústavní stížnosti tedy je, že do tohoto práva musí být zasaženo, také v souladu s výše zmíněným musí toto práva osobě, jež ho uplatňuje, náležet, současně s tímto musí být vyčerpány veškeré procesní prostředky, jež stěžovateli náleží k ochraně tohoto práva.¹¹⁰

3.3 Podmínky uplatnění práva na informace o životním prostředí.

Jak již bylo řečeno, k tomu, aby mohl nositel práva na příznivé životní prostředí dospět k závěru, že je jeho právo porušeno, jsou zapotřebí relevantní informace o stavu životního prostředí. Těmito informacemi je zajištěna kontrola veřejnosti ve věci poškozování životního prostředí.¹¹¹ To z hlediska české právní úpravy umožňuje zejména čl. 35 odst. 2 Listiny v návaznosti na zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí (dále jen: „*právo na informace*“). Stát a další veřejnoprávní subjekty mají tyto informace k dispozici

¹⁰⁹ Čl. 83. Česká republika. Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů*, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1 [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>,

¹¹⁰ § 75. Česká republika. Zákon o Ústavním soudu. In *Sbírka zákonů*, Česká republika. 1993, roč. 1993, částka 46, č. 182/1993 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹¹¹ PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2., dopl. a podstatně rozš. vyd. Praha: Linde, 1999. *Zákony s poznámkami* (Linde). ISBN 80-720-1170-7., str. 282-283

v největší míře, proto jsou považovány za hlavní subjekty (povinné subjekty¹¹²), vůči nimž je právo na informace uplatňováno.¹¹³

Pokud necháme stranou aktivní sdělování informací ze strany státu a jiných osob (např. zveřejnění zpracovaných zpráv o stavu životního prostředí¹¹⁴, či vydání varování při mimořádné události¹¹⁵) a zaměříme se na uplatnění práva na informace skrze žádost osob (fyzických i právnických), kterým toto právo náleží¹¹⁶, můžeme konstatovat, že samy podmínky kladené na možnost uplatnění práva na informace, se nedají hodnotit jako „přísné“. Hlavním předpokladem je podání žádosti o informace k povinnému subjektu, který má požadovanou informaci k dispozici.¹¹⁷ Pokud by však došlo k podání žádosti k povinnému subjektu, jenž informaci nemá k dispozici, nebrání to možnosti podat žádost znovu, tentokrát subjektu, jenž s informací disponuje. Navíc má subjekt pro takové případy povinnost informovat žadatele o skutečnosti, že požadovanou informaci nemá, přičemž dokonce má žádost postoupit vůči tomu, kdo s ní disponuje (pokud to však ví).¹¹⁸

Formální požadavky na samu žádost jsou minimální. (Aby se celý proces co nejvíce usnadnil a urychlil). Je však zapotřebí uvést, kdo žádost činí a jakou informaci požaduje, není však již nutné uvádět důvody, které žadatele vedly k potřebě získání informace.¹¹⁹ Právo na informace však není možné uplatnit ve

¹¹² Srov. §2 písm. b). Česká republika. Zákon o právu na informace o životním prostředí. In Sběrka zákonů, Česká republika. 1998, roč. 1998, částka 42, č. 123/1998 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹¹³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.; str. 239.

¹¹⁴ § 10a odst. 5 písm. b) Česká republika. Zákon o právu na informace o životním prostředí. In Sběrka zákonů, Česká republika. 1998, roč. 1998, částka 42, č. 123/1998 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹¹⁵ Tamtéž; §10b

¹¹⁶ Zákon v tomto směru hovoří o veřejnosti, tu však nikterak nedefinuje, avšak i vzhledem k výše zmíněným nálezům Ústavního soudu můžeme dospět k závěru, že veřejnost je třeba interpretovat ve světle Aarhuské úmluvy, tedy co nejširěji. Srov. Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 3572/14, ze dne 13.10.2015. [Online] [cit. 2016-03-23] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=90083&pos=1&cnt=1&typ=result>

¹¹⁷ Tamtéž; § 3 Česká republika. Zákon o právu na informace o životním prostředí. In Sběrka zákonů, Česká republika. 1998, roč. 1998, částka 42, č. 123/1998 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹¹⁸ Tamtéž; § 4

¹¹⁹ TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2., str. 59.

vztahu k utajovaným či jiným informacím.¹²⁰ O tomto však musí povinný orgán vydat rozhodnutí, které je přezkoumatelné ve správním soudnictví.¹²¹

¹²⁰ § 8. Česká republika. Zákon o právu na informace o životním prostředí. In Sbirka zákonů, Česká republika. 1998, roč. 1998, částka 42, č. 123/1998 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹²¹ Tamtéž, § 14 odst. 2

4 Aplikace práva na příznivé životní prostředí na překročení imisních limitů v ovzduší

V této kapitole se zaměříme na uplatnění práva na příznivé životní prostředí na překročení imisních limitů v ovzduší v Moravskoslezském kraji, respektive v okresech Ostrava-město, Karviná a Frýdek-Místek. Na začátek je třeba říci alespoň několik údajů o těchto lokalitách. Jedná se o oblasti, jež se vyznačují velkou koncentrací průmyslu, infrastruktury a zástavby. Nezanedbatelnou skutečností je také blízkost Polské republiky, neboť právě v polském příhraničí, které hraničí s těmito lokalitami, se nachází významné množství průmyslu. Všechny tyto faktory ovlivňují stav životního prostředí, respektive ovzduší. Pokud jde o naměřené hodnoty suspendovaných částic, můžeme je klasifikovat jako výrazně vyšší než v ostatních lokalitách České republiky.¹²² My se převážně zaměříme na koncentrace částic PM₁₀, PM_{2,5} a Benzo[a]pyrenu.

Pokud jde o částice PM₁₀ a PM_{2,5} (PM= particulate matter; ₁₀ = představuje velikost deseti mikrometrů), je nasnadě říci, že se v podstatě jedná o polétavé prachové částice, které se dokážou dostat do plic. Obecně lze říci, že čím jsou menší, tím představují větší ohrožení pro zdraví lidí a tím lépe pronikají do dýchacího ústrojí (z toho se dá usoudit, že PM_{2,5} je ve srovnání s PM₁₀ nebezpečnější). Tyto částice jsou tedy způsobilé poškozovat dýchacího ústrojí, navíc na sebe dokážou navázat těžké kovy či organické látky.¹²³ V případě Benzo[a]pyrenu (chemický vzorec = C₂₀H₁₂) jde o organickou látku, jež je vedlejší produktem průmyslové činnosti a váže se právě na polétavé prachové částice. Do lidského organismu se dostává nejen přes dýchací cesty, ale i pokožku. Jedná se o karcinogenní látku, která dokáže poškozovat i DNA (při koncentraci nad 1 ng/m³) a výrazně ovlivnit zdravý vývoj plodu (při koncentraci nad 2,8 ng/m³).¹²⁴

¹²² Ovzduší: Grafické ročenky: Grafická ročenka 2014. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/14groc/gr14cz/V3_OKFM_CZ.html

¹²³ Polétavý prach - PM₁₀. Nezisková organizace Arnika [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://arnika.org/poletavy-prach-pm10>

¹²⁴ Benzo(a)pyren. Nezisková organizace Arnika [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://arnika.org/poletavy-prach-pm10>

4. 1 Skutková zjištění a právní posouzení

Nyní se zaměříme na konkrétní přípustné koncentrace výše uvedených škodlivých látek. Právní úpravu maximální možné koncentrace nalezneme v zákoně č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, respektive v příloze č. 1 k tomuto zákonu. Jsou stanoveny následovně:

- PM_{10} se stanoveným průměrným ročním imisním limitem $40 \mu\text{g.m}^3$.
- PM_{10} se stanoveným 24 hodinovým limitem $50 \mu\text{g.m}^3$, přičemž maximální počet těchto překročení v jednom roce nesmí přesáhnout 35 dní.
- $PM_{2,5}$ se stanoveným ročním imisním limitem $25 \mu\text{g.m}^3$.
- Benzo[a]pyren se stanoveným ročním imisním limitem naměřeným v PM_{10} , který je stanoven na 1ng.m^3 .

Podle údajů Českého hydrometeorologického ústavu na výše zmíněném území došlo v roce 2014 (zaměřujeme se na aktuální údaje, bohužel rok 2015 ještě není zpracován např. do ročenek, údaje proto nejsou komplexní. Samozřejmě k případnému srovnání budou použita i data z přecházejících let) k překročení všech více zmíněných imisních limitů.¹²⁵ Pokud jde o konkrétní data za rok 2014, tak se zaměříme nejprve na překročení imisních limitů pro PM_{10} , viz následující tabulka.

Lokalita	Průměrné imise v dané lokalitě za rok ($\mu\text{g.m}^3$)	Počet dní, v nichž byl překročen maximální denní limit. (max. 35)
Haviřov	41,6	90
Český Těšín	43,4	95
Orlová	40,2	99
Karviná	41,8	93
Věřňovice	48	116
Ostrava-Přívoz	42,1	99
Ostrava-Radvanice	42,6	97
Frýdek-Místek	36	67
Třinec-Kosmos	33,6	57

¹²⁵ Grafické ročenky. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/grafroc_CZ.html

Tabulka č. 1, Imise PM₁₀ v r. 2014, vlastní zpracování, zdroj¹²⁶

Pokud se zaměříme na nejméně zasaženou lokalitu Věřňovice, tak je možné konstatovat, že v roce 2014 v tomto prostoru byly celkem ve 31 dnech naměřeny hodnoty přes 100 µg.m³, tedy denní imisní limit byl překročen dvojnásobně, ve 13 dnech více než trojnásobně.¹²⁷ Přičemž pokud se zaměříme na stav v předchozích letech, dá se jednoznačně konstatovat, že se jedná o setrvalý stav. (Samozřejmě s výkyvy z důvodu rozptylových podmínek, proudění větru a jinými faktory)¹²⁸ Toto bude demonstrováno na dvou lokalitách.

Havířov	Průměrné imise v dané lokalitě za rok (max. 40 µg.m³)	Počet dní, v nichž byl překročen maximální denní limit (max. 35)
2009	43,9	100
2010	52,9	114
2011	43,9	91
2012	44,3	82
2013	44,9	98
2014	41,6	90

Tabulka č. 2, Překročení imisních limitů PM₁₀ v lokalitě Havířov, r. 2009-2014, vlastní zpracování, zdroj¹²⁹

¹²⁶ Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2014: PM₁₀ - hodinové, denní, čtvrtletní a roční imisní charakteristiky: Moravskoslezský kraj, Karviná, Ostrava-Město, Frýdek místek. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/2014_enh/pollution_hdqy/hdqy_PM10_CZ.html

¹²⁷ Tamtéž, Věřňovice, [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/2014_enh/pollution_overview/mp_TVERA_PM10_CZ.html

¹²⁸ Atlas Ostravského ovzduší. In: AIR SILESIA: informační systém kvality ovzduší v oblasti Polsko-Českého pohraničí ve Slezském a Moravskoslezském regionu [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/files/file/air_silesia/raport/vsb_atlas_ov_ovzdusi_.pdf

¹²⁹ Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2009-2014. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/tab_roc_CZ.html

Věřňovice	Průměrné imise v dané lokalitě za rok (max. 40 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^3$)	Počet dní, v nichž byl překročen maximální denní limit. (max. 35)
2009	52,6	124
2010	66,1	147
2011	51,6	111
2012	56,7	107
2013	47	96
2014	48	116

Tabulka č. 3, Překročení imisních limitů PM_{10} v lokalitě Věřňovice, r. 2009-2014 vlastní zpracování, zdroj¹³⁰

Pokud jde o koncentrace $\text{PM}_{2,5}$ naměřené hodnoty jsou na daném území uvedeny níže.

Lokalita	Průměrné imise v dané lokalitě za rok (max. 25. $\mu\text{g}\cdot\text{m}^3$)
Petrovice u Karviné	41,6
Věřňovice	43,4
Třinec-Kosmos	27,6
Ostrava-Zábřeh	30,5
Ostrava-Radvanice	36,2
Ostrava-Přívoz	32,6

Tabulka č. 4, Imise $\text{PM}_{2,5}$ v r. 2014, vlastní zpracování zdroj¹³¹

Bohužel síť měřících stanic není tak rozsáhlá (ve srovnání se stanicemi, které měří PM_{10}), tudíž se musíme spokojit s daty z lokalit, které nejsou zcela totožné se sítí měřící stanice pro PM_{10} . Z výše uvedené tabulky je však patrné, že imisní limit je i v tomto případě v uvedených lokalitách překročen. Rovněž se dá konstatovat, že toto překračování imisních limitů má i zde trvalý charakter.

¹³⁰ Tamtéž

¹³¹ Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2014: $\text{PM}_{2,5}$ - hodinové, denní, čtvrtletní a roční imisní charakteristiky: Moravskoslezský kraj, Karviná, Ostrava-Město, Frýdek místek. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/2014_enh/pollution_my/my_PM2_5_CZ.html

Věřňovice	Průměrné imise v dané lokalitě za rok (max. 25 µg.m³)
2009	39
2010	49,8
2011	40,7
2012	41,6
2013	35,8
2014	36,2

Tabulka č. 5, Překročení imisních limitů PM_{2,5} v lokalitě Věřňovice, r. 2009-2014, vlastní zpracování zdroj¹³²

Podobně jako u měřících stanic pro imise PM_{2,5} jsou i měřící stanice Benzo[a]pyren řidčeji umístěné. Konkrétní data uvedeme v následující tabulce.

Lokalita	Průměrné imise v dané lokalitě za rok (max. 1ng.m³)
Český Těšín	3,6
Karviná	3,88 ¹³³
Ostrava-Přívoz	4,2
Ostrava-Radvanice ZÚ	9,3
Brušperk	4,7

Tabulka č. 6, Imise benzo[a]pyrenu v r. 2014, vlastní zpracování zdroj¹³⁴

Z uvedené tabulky plyne, že došlo k porušení imisního limitu. Navíc je třeba podotknout, že se imisní limit stanoví s ohledem na koncentraci této škodlivé látky v PM₁₀. Z toho se dá vyvodit přímá úměra, že - při výše uvedených hodnotách benzo[a]pyrenu - čím větší je imise PM₁₀ v daném prostoru, tím

¹³² Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2009-2014 PM_{2,5}: hodinové, denní, čtvrtletní a roční imisní charakteristiky: Moravskoslezský kraj: Karviná. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z:

http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/tab_roc_CZ.html

¹³³ U této chybí data za poslední 2 měsíce v roce (listopad, prosinec), výpočet byl proveden z dostupných dat za 10 měsíců aritmetickým průměrem. (I kdybychom tedy vycházeli z toho, že v poslední dvou měsících byly naměřeny hodnoty 0 – což se jeví jako vysoce nepravděpodobné, neboť právě v zimních měsících jsou hodnoty zpravidla nejvyšší - dostaneme výsledek 3,2 ng/m³. Tedy i tak by byl imisní limit porušen.)

¹³⁴ Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2014: benzo[a]pyren- hodinové, denní, čtvrtletní a roční imisní charakteristiky: Moravskoslezský kraj, Karviná, Ostrava-Město, Frýdek místek. Český hydrometeorologický ústav [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z:

http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/2014_enh/pollution_my/my_BaP_CZ.html

úměrně více benzo[a]pyrenu se dostane do organismu člověka. Platí zde tedy vzájemná provázanost. Trvalost porušení těchto limitů bude demonstrováno v následující tabulce.

Průměrné imise v dané lokalitě za rok (max. 1ng.m³)	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ostrava-Přívov	5,5	5,7	4,7	4,5	4,4	4,2
Ostrava-Radvanice ZÚ	X	7,2	10,1	10,8	9,4	9,3

Tabulka č. 7, Překročení imisních limitů benzo[a]pyrenu v lokalitě Ostrava-Přívov a Ostrava-Radvanice ZÚ, v r. 2009-2014, vlastní zpracování, zdroj¹³⁵

Je zapotřebí také podotknout, že ve výše uvedené lokalitě Ostrava-Radvanice ZÚ v letech 2011, 2012 a 2014 nebyl v průběhu roku ani jeden měsíc, kdy by tento imisní limit nebyl porušen. Navíc je limit několikanásobně překročen.¹³⁶

Vedle toho je třeba uvést, že veškeré limity maximální koncentrace imisních látek jsou stanoveny kompromisem mezi ochranou lidského zdraví a ekosystému na jedné straně a hospodářského rozvoje na straně druhé. Např. u PM_{2,5} byly negativní účinky na lidské zdraví prokázány již při koncentraci 5 μg.m³, přičemž imisní limit je stanoven na 25 μg.m³.¹³⁷

Pro lepší představu překročení imisních limitů budou v příloze č. 1-3 uvedeny mapy průměrného znečištění v posledních 5 letech u výše uvedených znečišťujících látek.

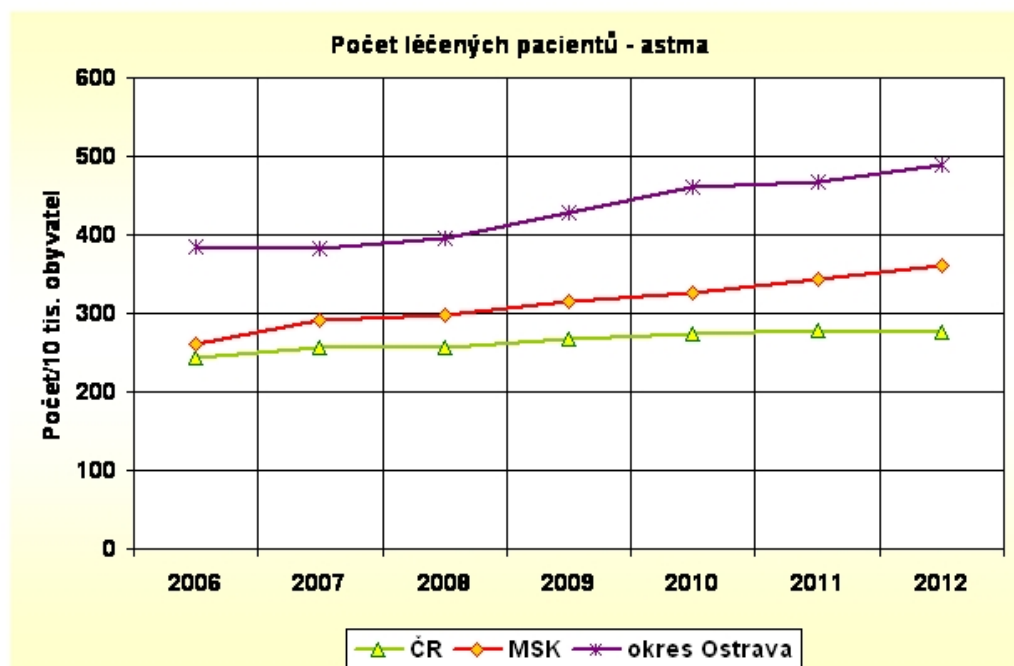
Vzhledem k tomu, že látky PM₁₀ a PM_{2,5} mají podstatný vliv na poškození dýchacích cest a jiné obtíže, můžeme jejich nadměrný výskyt v ovzduší alespoň částečně dát do souvislosti se statistikami léčených pacientů s astmatem. V roce 2012 se v průměru na 10 tisíc obyvatel vyskytovalo v této populaci takřka 500

¹³⁵ Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2009-2014. benzo[a]pyren - hodinové, denní, čtvrtletní a roční imisní charakteristiky: Moravskoslezský kraj – Ostrava město. *Český hydrometeorologický ústav* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/tab_roc_CZ.html.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ *Zákon o ochraně ovzduší: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-477-3., str. 21.

lčených astmatiků, zatímco republikový průměr se pohyboval okolo 250 jedinců na 10 tisíc obyvatel. Viz níže uvedený obrázek.



Obrázek č. 1 Počet léčených pacientů – astma, zpracování město Ostrava, zdroj¹³⁸

Z výše uvedeného je jednoznačné, že stanovené imisní limity pro látky PM₁₀, PM_{2,5} a Benzo[a]pyrenu byly překročeny. Z toho se dá dovodit, že v tom důsledku bylo zasaženo i do práva na příznivé životní prostředí lidí, kteří žijí (pracují atd.) ve výše uvedených lokalitách, neboť příznivost prostředí je dána právě stropem imisních limitů. Je ovšem otázkou, jak mohou toto právo uplatnit (zejména podle relativně nové právní úpravy představované zákonem č. 201/2012 Sb. dále jen: „zákon o ochraně ovzduší“) K tomu, abychom na tuto otázku mohli odpovědět, je nejprve třeba říci, koho tyto limity zavazují. Odpověď je vtělena do § 2 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší, neboť zde je uvedeno, že tyto limity zavazují stát, respektive orgány ochrany ovzduší. Garantem těchto limitů je tedy stát a porušení práva na příznivé životní prostředí musí být uplatněno vůči němu. Jako další se nabízí otázka, jaký prostředek ochrany v tomto případě použít. Z postaty věci by se dalo přemýšlet o možnosti uplatnění ochrany proti nečinnosti těchto orgánů dle soudního řádu správního (viz kapitola 3.2.1.2 Žaloba proti

¹³⁸ Město Ostrava: O městě: životní prostředí: ovzduší: stav kvality ovzduší: zdravotní stav obyvatel astmatici [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/zivotni-prostredi/ovzdusi/stav-kvality-ovzdusi/zdravotni-stav-obyvatel/astmatici.png>

nečinnosti) Avšak v tomto případě se zřejmě o nečinnost nemůže jednat, neboť v těchto věcech není vydáváno žádné rozhodnutí, respektive osoby žijící na dotčené území nemají možnost v těchto věcech vyvolat správní řízení.¹³⁹ Naopak je v tomto případě možné aplikovat ochranu před nezákonným zásahem,¹⁴⁰ a to z toho důvodů uvedených v § 9 odst. 1 zákona o ochraně ovzduší, který zní: „*V případě, že je v zóně nebo aglomeraci překročen imisní limit stanovený v bodech 1 až 3 v příloze č. 1 k tomuto zákonu, nebo v případě, že je v zóně nebo aglomeraci imisní limit stanovený v této příloze v bodu 1 překročen vícekrát, než je zde stanovený maximální počet překročení, zpracuje ministerstvo ve spolupráci s příslušným krajským úřadem nebo obecním úřadem do 18 měsíců od konce kalendářního roku, ve kterém došlo k překročení imisního limitu, pro danou zónu nebo aglomeraci program zlepšování kvality ovzduší. Program zlepšování kvality ovzduší vydává ministerstvo formou opatření obecné povahy a vyhlašuje ho ve Věstníku Ministerstva životního prostředí.*“ Či odstavce 5, který hovoří o tom, že je tento program nutné aktualizovat minimálně každé 3 roky. Shrnuto, tento nástroj lze bezesporu užít tehdy, pokud nedojde k jeho vydání do 18 měsíců či k jeho aktualizaci do tří let, a to vše za výše uvedených podmínek.

To se stalo i v případě stěžovatelů, kteří se ve správním soudnictví domáhali (ještě v době, kdy platil zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší) žalobou ochrany proti nezákonnému zásahu Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, neboť ten nevydal tzv. akční plán (podle tehdejší právní úpravy). Krajský soud v Ostravě nejprve žalobu zamítl, taktéž z důvodů, že neshledal přímé dotčení stěžovatelů, tedy že zmíněný plán nebyl směřován přímo vůči nim, neboť jde o abstraktní akt. Avšak kasační stížnosti stěžovatelů podané k Nejvyšším správnímu soudu bylo vyhověno.¹⁴¹ Jedním ze stěžních argumentů také bylo, že SDEU ve své judikatuře stanoví možnost jednotlivců vyžadovat při překročení hraničních hodnot imisních limitů vydání takového plánu.¹⁴² Rovněž poukázal na skutečnost, že se jedná o osoby, které žijí v oblasti s opakovanými překročeními

¹³⁹ Viz Česká republika. Zákon o ochraně ovzduší. In Sběrka zákonů, Česká republika. 2012, roč. 2012, částka 69, č. 201/2012 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹⁴⁰ Viz kapitola 3.2.1.1 Žaloba proti nezákonnému rozhodnutí a 3.2.1.2 Žaloba proti nečinnosti

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu 2 As 48/2015 – 60, ze dne 11. června 2015. [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹⁴² Srov. Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ve věci C-237/07 (Dieter Janecek v. FreistaatBayern)

imisními lity, čímž může dojít k vyčlenění těchto osob z množiny všech adresátů zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Tedy nevydáním akčního plánu, s ohledem na to, že se nachází na zasaženém území, mohou být tyto osoby přímo dotčeny a odlišeny od ostatních adresátů.¹⁴³ I z těchto důvodů je možné dospět k závěru, že vydání programu zlepšení kvality ovzduší by se dalo domáhat prostřednictvím ochrany proti nezákonnému zásahu. Je třeba se také vyrovnat se skutečností, že se podle zákona o ochraně ovzduší již jedná o opatření obecné povahy. Avšak aplikace § 101a soudního řádu správního v této situaci nepřipadá v úvahu, tj. zrušení opatření obecné povahy. Neboť jde o možnost domoci se jeho vydání, nikoliv snahy o jeho zrušení.

Jak ovšem postupovat v případě, že se tento plán jako nástroj ukáže neefektivní. Byl by vydán, ale jeho cíle nejsou naplňovány (existuje pouze formálně, avšak materiální účinky nemá), máme za to, že i v tomto případě je možné domáhat se ochrany před nezákonným zásahem, neboť jsou naplněny podmínky pro jeho uplatnění¹⁴⁴ spíše než podmínky pro aplikaci § 101a soudního řádu správního, zrušení opatření obecné povahy¹⁴⁵. Cílem je totiž přimět žalovaný orgán k činnosti, tedy k naplňování jeho cílů, nikoliv zrušit celkově tento plán. V návaznosti na toto je možné opřít se o dikci ustanovení § 9 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší: „...*Při zpracování programu zlepšování kvality ovzduší ministerstvo přijme taková opatření, aby imisního limitu bylo dosaženo co nejdříve.*“ Zde však narážíme na poněkud vágní termín „co nejdříve“. Samozřejmě bez soudního výkladu není možné předem konstatovat, o jakou lhůtu se jedná, či zda by se jednalo o nezákonný zásah, pokud by imisního limitu nebylo dosaženo „co nejdříve“. Avšak máme za to, že v tomto případě není takovýto postup vyloučen, naopak, pokud by byl připuštěn opak, mohlo by se jednat o

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu 2 As 48/2015 – 60, ze dne 11. června 2015. [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

¹⁴⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího správního soudu 2 Aps 1/2005 – 65, č. 603/2005 Sb. „*Počínaje 1. 1. 2012 musí být úspěšný žalobce přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem, který není rozhodnutím (4. podmínka), a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka).*“ Tj. srov. Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 7 Aps 3/2008 ; „...*jinak zasahující do jeho právem chráněné sféry konáním, anebo opomenutím, tedy mj. i nekonáním v případě, že právo stanovuje povinnost veřejné správy za stanovených podmínek konat, ať již předepsanou formou, anebo fakticky.*“

¹⁴⁵ Jiná situace by zřejmě nastala v případě, že by opatření obecné povahy přičilo zákonu, tj. například by nebyly naplněny obsahové požadavky dle § 9 odst. 2 v souladu s přílohou č. 5

zásah do práva na soudní ochranu dle čl. 36 Listiny v návaznosti na čl. 35 odst. 1 - právo každého na příznivé životní prostředí spočívající zejména v odepření možnosti soudní ochrany tohoto práva, a to i při naplnění předpokladu, že je životní prostředí nepříznivé (překročením imisních limitů). V tomto smyslu se také domníváme, že výklad odst. 2, zejména slovního spojení „co nejdříve“, by se měl vykládat s ohledem na skutkové okolnosti stavu životního prostředí. Tedy zvláště v případě, kdy dochází k setrvalému překračování imisních limitů a navíc k jejich překračování několikanásobnému (až 10x viz výše např. imise benzo[a]pyrenu v Ostravě-Radvanicích), by se tento termín měl stanovit jako co nejkratší.

Také z charakteru žaloby proti nezákonnému zásahu (viz kapitola 3.2.1.3 Žaloba proti nezákonnému zásahu) je možné uvažovat o možnosti jejího uplatnění při překročení imisních limitů obecně, nikoliv pouze v případě nevydání výše zmíněného plánu či jeho nenaplnění. Tato žaloba by tedy směřovala vůči státu, jakožto tomu, kdo se zavázal tyto imisní limity dodržovat, a tím zajistit právo každého na příznivé životní prostředí. Z níže popsaného skutkového stavu je patrné, že stát nebyl schopen toto právo zajistit, z toho důvodu dochází k jeho trvalému porušování, a to v průběhu několika let. Žaloba proti nezákonnému zásahu by tedy směřovala vůči nečinnosti státu v této oblasti, neboť to je zřejmě vhodný prostředky nápravy.

V této souvislosti je však také možné zvažovat situaci, že by tento prostředek ochrany nebylo možné uplatnit. Tedy v podstě by neexistoval procení prostředek k ochraně práva na příznivé životní prostředí při překročení imisních limitů v ozduší. V tomto případě se nabízí užití ustanovení § 72 odst. 5 zákona o Ústavním soudu, který pamatuje na možnost, že nebude existovat procesní prostředek ochrany základního práva a svobody. Ten v tomto případě umožňuje ve stanovených lhůtách přímo podání ústavní stížnosti ve věci ochrany tohoto práva. Máme za to, že úplné odmítnutí soudní ochrany v této věci by se přičilo právu na příznivé životní prostředí, zakotveném v čl. 35 v návaznosti na čl. 36 práva na soudní ochranu a dalo by se považovat za odepření spravedlnosti. To zejména z již zmíněné skutečnosti, že účelem této normy je poskytnout garanci příznivého prostředí, a byť je to článek podmíněně vymahatelný, nemůže být popřena jeho podstata a smysl (viz kapitola 3.), a to zvláště za situace, kdy byl

tento článek proveden zákony v souladu s požadavky čl. 41 Listiny a kdy konkrétní imisní limity, které se považují za strop příznivosti životního prostředí, byly zákonodárcem nastaveny.

Závěr

Na předchozích stranách byla nastíněna problematika práva na příznivé prostředí s ohledem na současný právní řád České republiky. Pokud bych se měl vyjádřit k současné podobě právní úpravy, tak docházím k závěru, že samo zakotvení tohoto práva se dá vzhledem ke svému účelu označit za vyhovující. Jistou potíž samozřejmě může způsobovat podmíněná aplikovatelnost, tedy nutnost vydat prováděcí zákony, avšak mám za to, že charakteru tohoto práva to spíše svědčí, neboť poznatky v oblasti působení znečišťujících látek na prostředí a člověka se neustále vyvíjí, je proto možné flexibilně upravit standard této ochrany (samozřejmě vystává také pochybnost, zda tato možnost nebude zneužívána k jiným účelům). Problém však rozhodně spatřuji v nízké četnosti jeho aplikace či samotné publikační činnosti na toto téma. Přitom se zejména v určitých oblastech našeho území (např. kapitola 4 – Ostravsko) jedná o otázky poměrně aktuální. Proto i když by se význam tohoto práva v současné aplikační praxi dal označit za nepřilíš valný, faktem je, že životní prostředí má pro člověka, jakožto organismus, fundamentální význam a poskytnout prostředek ochrany „určitého“ stavu tohoto prostředí se jeví jako více než vhodné. Bezesporu existuje potenciál rozvoje tohoto práva skrze judikaturu, k tomu je však zapotřebí zejména větší frekvence zájmu jedinců o využití tohoto prostředku ochrany. Vedle toho je však také třeba označit za pozitivní i posun v judikatuře Ústavního soudu, jenž se týká možnosti aktivní legitimace spolků ve věcech ochrany životního prostředí. Současně s tímto dochází k naplňování cílů Aarhuské úmluvy a její aplikace soudy jako významného interpretačního prostředku.

Pokud se jedná o právní úpravu přístupu k informacím o stavu životního prostředí, v této nejsou spatřovány žádné zásadní nedostatky.

Poslední část práce byla věnována praktické aplikaci práva na příznivé životní prostředí. Tedy, při zhodnocení samotné situace na Ostravsku, docházím k závěru, že se jednoznačně setrvalý charakter překročování imisních limitů na tomto území ve spojitosti s tak markantním množstvím znečišťujících látek v ovzduší dá označit za selhání orgánů ochrany ovzduší a současně za porušení práva na příznivé životní prostředí jedinců žijících na území s překročenými limity. Samozřejmě je třeba vzít v potaz i skutečnost, že tento stav není zapříčiněn jen pouhou neefektivitou nástrojů v oblasti ochrany ovzduší, ale i specifiky

Moravskoslezského kraje (zejména v oblasti průmyslových center je znečištění nevýraznější, lokální topidla na tuhá paliva však také mají nezanedbatelný vliv¹⁴⁶) a samozřejmě také přeshraniční výměnou znečišťujících látek s Polskou republikou (kde je v mnohých oblastech znečištění ještě horší)¹⁴⁷. Je tedy nasnadě nutnost řešení nikoliv pouze na vnitrostátní úrovni, ale také v rámci Evropské unie. Ovšem to stát neomlouvá, neboť se skrze právo na příznivé životní prostředí zavázal jedincům garantovat určitý standard ovzduší. Je nutné zvažovat, zda jsou nástroje, které mají orgány ochrany ovzduší k dispozici, natolik neefektivní, či se v tomto případě projevuje spíše jejich pasivita. Na tuto otázku nelze bez patřičného prozkoumání všech kroků, které tyto orgány v posledních letech učinily, odpovědět. Proto ponecháme stranou návrhy těchto nástrojů de lege ferenda.

Pokud jde o konkrétní koncentrace látek v ovzduší, je zejména alarmující množství rakvinotvorného benzo[a]pyrenu, které je místy několikanásobně překročeno oproti povolenému limitu. Také, pokud jde o pětileté průměrné koncentrace všech výše zmíněných látek (viz příloha č. 1, 2, 3), dá se Moravskoslezský kraj označit jako nejvíce postižený region. To vše se projevuje v zdravotním stavu obyvatel, kdy počet astmatiků je téměř dvojnásobný oproti republikovému průměru.

Vzhledem k současné situaci velmi kladně hodnotím snahy jedinců o nápravu tohoto stavu s odkazem na jejich právo na příznivé životní prostředí (tak, jak bylo uvedeno v kapitole 4.) a v souvislosti s tím také přípuštění ochrany proti nezákonnému zásahu ze strany Nejvyššího správního soudu při nevydání akčního plánu.

¹⁴⁶ Měření znečištění ovzduší, meteorologicko-imisní vztahy imisní vztahy, transhraniční přenos. In: *AIR SILESIA: informační systém kvality ovzduší v oblasti Polsko-Českého pohraničí ve Slezském a Moravskoslezském regionu* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/files/file/air_silesia/prezentacje/Mereni_znecistení_ovzdusi__meteorologicko_imisni_vztahy__transhranici__prenos_.pdf

¹⁴⁷ Tamtéž

Cizojazyčné resumé:

This thesis deals with issues of fundamental human right to the environment. It tries to describe a concept meaning, an importance of right to environment, its history and bases of these rights in the Czech legal order and in the international law. Another significant part of the thesis describes possibilities of its application in the current Czech legal order. In a relationship to this issue, the thesis tries to solve the problem of legal entities and their right to the environment, especially in regard to access for judicial protection. It further describes a particular instrument of a judicial protection of the substantive right and an access to information about a quality of the environment.

The practical part of the thesis is focused on broken air limit of pollution in the Moravian-Silesian region, because it is a current issue that has not been satisfactorily solved (return of the pollution level to a legal size). It is followed by a description of specific legal remedies which can be applied to a protection of the broken right.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1, Imise PM_{10} v r. 2014, vlastní zpracování

Tabulka č. 2, Překročení imisních limitů PM_{10} v lokalitě Havířov, r. 2009-2014, vlastní zpracování,

Tabulka č. 3, Překročení imisních limitů PM_{10} v lokalitě Věřňovice, r. 2009-2014 vlastní zpracování

Tabulka č. 4, Imise $PM_{2,5}$ v r. 2014, vlastní zpracování

Tabulka č. 5, Překročení imisních limitů $PM_{2,5}$ v lokalitě Věřňovice, r. 2009-2014, vlastní zpracování

Tabulka č. 6, Imise benzo[a]pyrenu v r. 2014, vlastní zpracování

Tabulka č. 7, Překročení imisních limitů benzo[a]pyrenu v lokalitě Ostrava-Přívoz a Ostrava-Radvanice ZÚ, v r. 2009-2014, vlastní zpracování,

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 Počet léčených pacientů – astma, zpracování město Ostrava

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

1. DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-717-9747-2.;
2. DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7
3. HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3.;
4. JÁNOŠÍKOVÁ, Petra, Vilém KNOLL a Alena RUNDOVÁ. *Mezníky českých právních dějin*. 3., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-251-6
5. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, s. r. o., 1995; 247 s.; ISBN 80-7179-028-1
6. PAVLÍČEK, Václav (ed.). *Občanská a lidská práva*. Vyd. 1. Praha: Aleko, 1992. Prameny a nové proudy právní vědy, č. 10. ISBN 80-853-4128-X.
7. PEKÁREK, Milan. *Právo životního prostředí*. 2., přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009.; 234 s.; ISBN 978-80-210-4926-0
8. TUHÁČEK, Miloš a Jitka JELÍNKOVÁ. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2; str. 22
9. ZAHUMENSKÁ, Vendula. *Právo a environmentální problémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7129-2.,

Komentáře

1. *Zákon o ochraně ovzduší: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-477-3., str. 21.
2. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-750-6.,
3. PAVLÍČEK, Václav. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2., dopl. a podstatně rozš. vyd. Praha: Linde, 1999. Zákony s poznámkami (Linde). ISBN 80-720-1170-7.,
4. KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-140-3.;

Sborníky

1. ČERNÝ, Pavel a Vítězslav DOHNAL (eds.). *Přístup k soudům při ochraně životního prostředí: (sborník z 1. dne konference Přístup ke spravedlnosti při ochraně lidských práv a veřejných zájmů)*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-735-7028-9., str. 118
2. DAMOHORSKÝ, Milan (ed.). *Lidská práva, právní odpovědnost a ochrana životního prostředí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012. Acta Universitatis Carolinae. ISBN 978-80-246-2091-6.;

Periodika

1. MÜLLEROVÁ, Hana. *Lidské právo na životní prostředí – kritický pohled*; IN: *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2012, **151**(3). ISSN ISSN 0231-6625
2. ZACHOVÁ, Markéta. *Právo na příznivé životní prostředí v ústavním systému České republiky*. *Právní rozhledy*. C. H. Beck, s. r. o., 1999, **7**(2). ISSN 1210-6410

Právní předpisy

1. Česká republika. Listina základních práv a svobod. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, č.2/1993 [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
2. Česká republika. Zákon o životním prostředí. In: *sbírka zákonů, Česká republika*, 1991, ročník 1992; částka 4; zákon č. 17/1992 Sb., [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
3. Česká republika. Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, roč. 1993, částka 1, ústavní zákon č. 1 [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>,
4. Československá socialistická republika. Ústava Československé socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů, Československá socialistická republika*. 11. července 1960, roč. 1960, částka 40, ústavní zákon č. 100/1960 [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html.
5. Česká republika. Zákon o ochraně ovzduší. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2012, roč. 2012, částka 69, č. 201/2012 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
6. Česká republika. Zákon o právu na informace o životním prostředí. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1998, roč. 1998, částka 42, č. 123/1998 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].

7. Česká republika. Zákon o Ústavním soudu. In Sbírka zákonů, Česká republika. 1993, roč. 1993, částka 46, č. 182/1993 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
8. Česká republika. Zákon soudní řád správní. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2002, roč. 2002, částka 61, č. 150/2002 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
9. Česká republika. Zákon občanský zákoník. In Sbírka zákonů, Česká republika. 2012, roč. 2012, částka 33, č. 89/2012 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
10. Česká republika. Aarhuská úmluva: o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí. In: *sbírka mezinárodních smluv.*, ročník 2004; částka 53; Předpis č. 124/2004 Sb. m. s., čl. 4-9 [online]; [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=124/2004&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_zakona_smlouvy.
11. *Listina základních práv Evropské unie*. 2007. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf.

Judikatura

1. nález Ústavního soudu české republiky nálezu sp. zn. I. ÚS 1898/09 (N 27/56 SbNU 299), [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=65568&pos=1&cnt=1&typ=result>.
2. Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 10. července 1997, sp. zn. III. ÚS 70/97 (N 96/8 SbNU 375), In: *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30444&pos=37&cnt=39&typ=resultsrov>.
3. Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 6.1.1998, sp. zn. I. ÚS 282/97 (U 2/10 SbNU 339) In: *NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=30444&pos=37&cnt=39&typ=resultsrov>.
4. Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 3572/14, ze dne 13.10.2015. [Online] [cit. 2016-03-23] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=90083&pos=1&cnt=1&typ=result>
5. Nález Ústavního soudu sp zn Pl. ÚS. 11/2000, 322/2001 Sb., N 113/23 SbNU 105, [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37924&pos=1&cnt=1&typ=result>

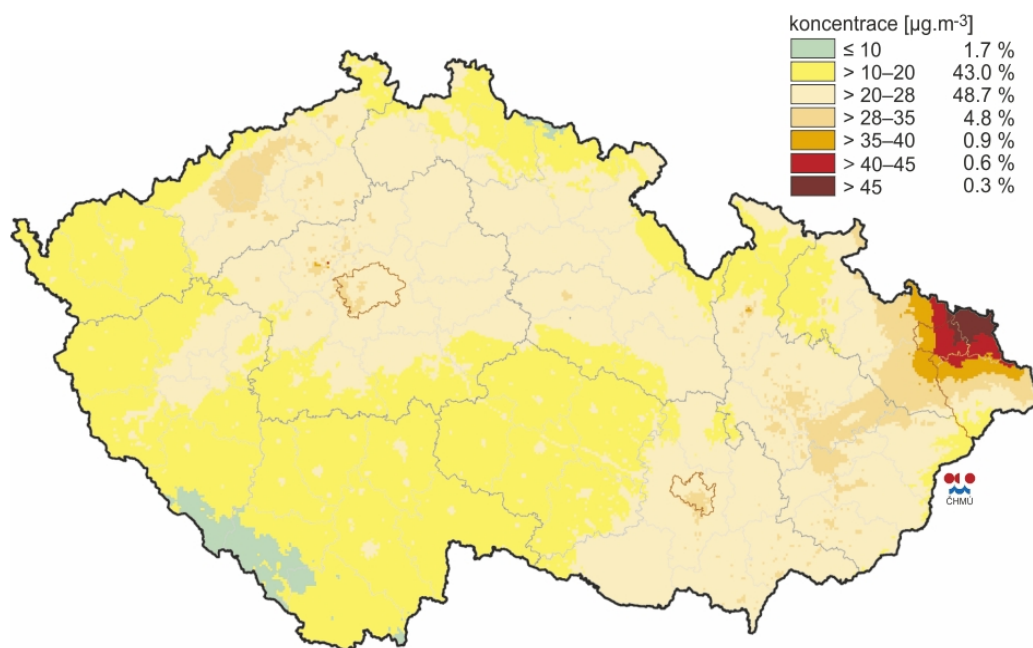
6. Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu č. j. 7 Aps 3/2008, [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
7. Rozsudek Nejvyššího správního soudu 2 As 48/2015 – 60, ze dne 11. června 2015. [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
8. Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2005, č. j. 2 Afs 144/2004 – 110, publ. pod č. 735/2006 Sb., [online]. [cit. 2016-03-20].
Dostupné z:
http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2004/0144_2Afs_0400110A_prevedeno.pdf
9. Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 11. 2010, č. j. 7 Aps 3/2008 - 98, č. 2206/2011 Sb., [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z:
http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2008/0003_7Aps_080_20101124085118_prevedeno.pdf
10. Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie ve věci C-237/07 (Dieter Janecek v. FreistaatBayern) [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
11. Rozsudek Evropského soudního dvora pro lidská práva ve věci Hattonová a další proti Spojenému království, No. 36022/97 [Program] ASPI pro Windows, stav k 14.3.2016 [cit. 2016-03-20].
12. Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva, ve věci Tyrer v. Spojené království ze dne 25. 04. 1978, stížnost č. 5856/72.

Internetové zdroje

1. Měření znečištění ovzduší, meteorologicko-imisní vztahy imisní vztahy, transhraniční přenos. In: *AIR SILESIA: informační systém kvality ovzduší v oblasti Polsko-Českého pohraničí ve Slezském a Moravskoslezském regionu* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/files/file/air_silesia/prezentacje/Mereni_znecistení_ovzdusi__meteorologicko_imisni_vztahy__transhranicn___prenos_.pdf
2. *Město Ostrava: O městě: životní prostředí: ovzduší: stav kvality ovzduší: zdravotní stav obyvatel astmatici* [online]. [cit. 2016-03-26]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/zivotni-prostredi/ovzdusi/stav-kvality-ovzdusi/zdravotni-stav-obyvatel/astmatici.png>
3. Tabelární ročenky: Tabelární ročenky 2009-2014: *Český hydrometeorologický ústav* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/tab_roc/tab_roc_CZ.html
4. Grafické ročenky. *Český hydrometeorologický ústav* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/grafroc_CZ.html
5. Atlas Ostravského ovzduší. In: *AIR SILESIA: informační systém kvality ovzduší v oblasti Polsko-Českého pohraničí ve Slezském a Moravskoslezském regionu* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://www.air-silesia.eu/files/file/air_silesia/raport/vsb_atlas_ov_ovzdusi_.pdf

6. Benzo(a)pyren. *Nezisková organizace Arnika* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://arnika.org/poletavy-prach-pm10>
7. Polétavý prach - PM₁₀. *Nezisková organizace Arnika* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://arnika.org/poletavy-prach-pm10>
8. Datum přístupu ČR k Aarhuské úmluvy. In: *Ministerstvo životního prostředí: mezinárodní smlouvy v oblasti životního práva* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/\\$pid/CENLPFR1VSPX/\\$FILE/OMV-Datum_pristupu_CR_a_legislativni_zajistene_v_CR-20082410.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/$pid/CENLPFR1VSPX/$FILE/OMV-Datum_pristupu_CR_a_legislativni_zajistene_v_CR-20082410.pdf).
9. Vešla v platnost v roce 1953, zdroj: *European Court of Human Rights: The European Convention on Human Rights* [online]. [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=basictexts&c=#n1359128122487_inter.
10. *EUR-Lex: Access to European Union law* *EUR-Lex Access to European Union law* [online]. 2014 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/HTML/?uri=URISERV:l33501&from=CS>.

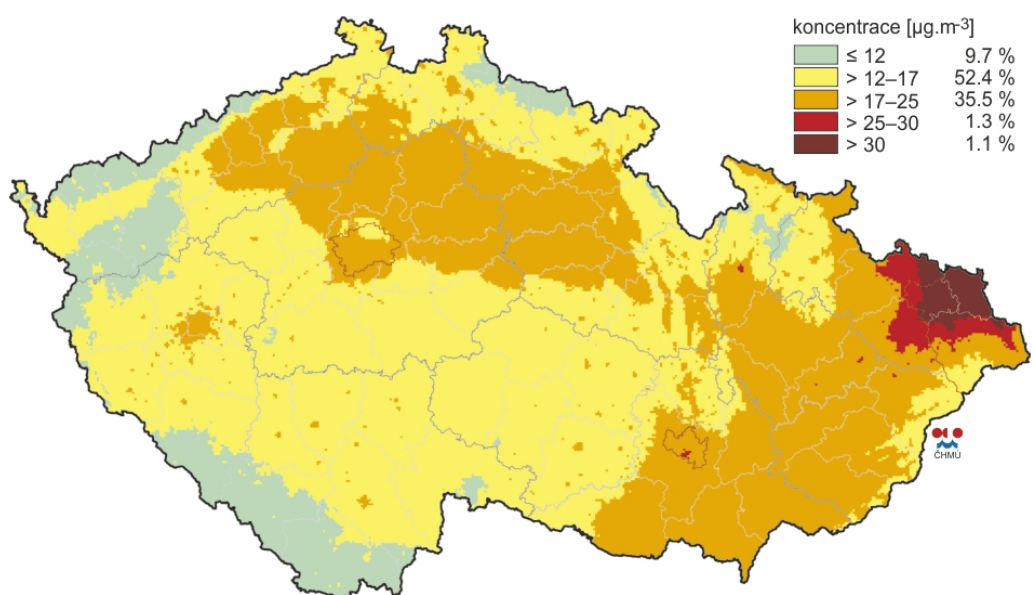
Přílohy:



Obr. IV.1.9 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací PM_{10} , 2010–2014

Příloha č. 1, Zdroj:

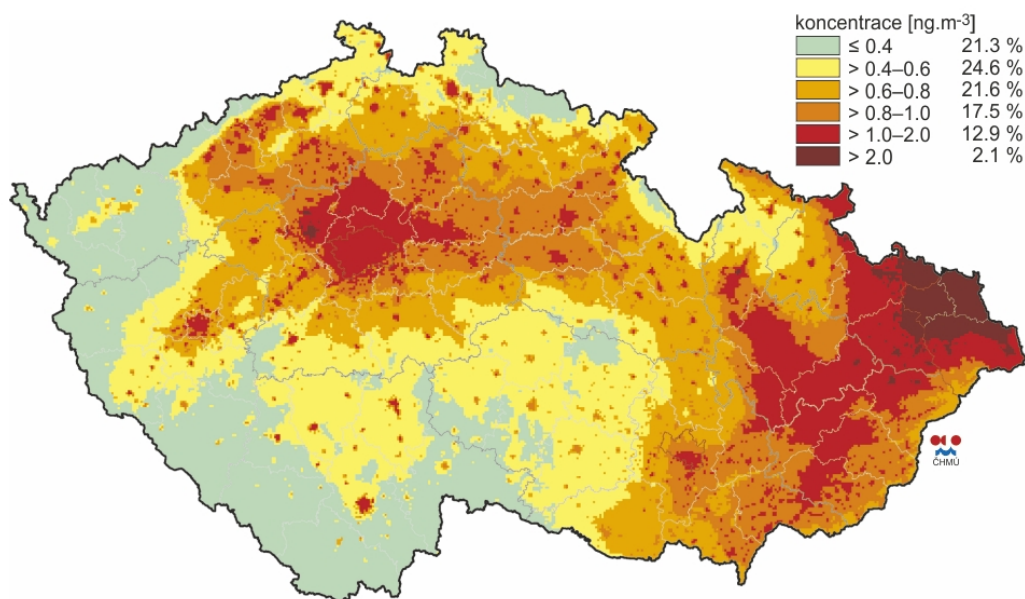
<http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/14groc/gr14cz/png/oIV1-9.png>



Obr. IV.1.10 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací $\text{PM}_{2.5}$, 2010–2014

Příloha č. 2, zdroj:

<http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/14groc/gr14cz/png/oIV1-10.png>



Obr. IV.2.3 Pětiletý průměr ročních průměrných koncentrací benzo[a]pyrenu, 2010–2014

Příloha č. 3, zdroj:

<http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/14groc/gr14cz/png/oIV2-3.png>